

Umetnostnozgodovinski izrazi, ki se nanašajo na gotško arhitekturo

Moje delo spada v okvir dvojezičnega terminološkega slovarja in se osredotoča na izraze, ki se nanašajo na gotško arhitekturo in na sorodne termine. Pri pripravi slovarja se nisem omejila izključno na termine, ozko povezane z gotško arhitekturo. Skušala sem zajeti tudi izraze, ki spadajo v širši kontekst arhitekture in gradbeništva. Pri vključevanju oz. izločanju terminov sem se držala načela, da je bolje vključiti tudi termine iz t.i. "sive cone". Gre za termine, ki morda ne spadajo v ozki kontekst gotške arhitekture, temveč se nanašajo na različna asociativna polja, med drugim:

- splošni in specifični izrazi, ki se nanašajo na arhitekturo in gradbeništvo
- izrazi za različne tipe arhitektur
- nekateri izrazi, povezani s civilno arhitekturo
- delno izrazi, povezani z delavnicami, delujočimi v obdobju gotike
- izrazi, ki se nanašajo na postopek, tehniko in način gradnje ter izrazi za različno orodje in gradbeni material
- izrazi, ki se nanašajo na udeležence v celotnem postopku gradnje, od naročnikov do delavcev, obrtnikov, nadzornikov in arhitektov
- izrazi za splošne koncepte, povezane z arhitekturnim ali kiparskim ikonografskim programom
- določeni izrazi, ki se nanašajo na kiparsko ali slikarsko okrasje stavbe, v gotškem obdobju tesno povezano z arhitekturo samo
- bolj splošni izrazi za različne tipe okrasja in za cerkveno opremo
- izrazi v povezavi s konceptom srednjeveške stavbarnice, z načinom njenega delovanja, vodstva, uvajanja vajencev ipd.
- izrazi, ki se nanašajo na načrtovanje in projektiranje stavb
- splošni umetnostnozgodovinski izrazi, ki se nanašajo na umetniško delo, med drugim tudi izrazi za stilne podvrste gotike po deželah in izrazi, ki se nanašajo na restavracijsko oz. obnovo spomenikov
- izrazi v povezavi s kulturno, zgodovinsko in družbeno situacijo v obdobju gotike, med drugim nazivi za cerkvene upravne enote, njihove načelnike, nazivi za meniške redove in izrazi, povezani z njimi
- nekateri latinski izrazi, ki se v tekstih ponavljajo, na primer za stavbnega mojstra
- citatni izrazi iz tujih jezikov, ki jih uporablja tudi italijanščina
- t.i. "lažni prijatelji"; gre za besede, ki v italijanščini zvenijo zelo podobno slovenskim izrazom, vendar nimajo enakega pomena, na primer *console* ali *fiala*.

Pri večini gesel je razlaga leksikonskega tipa, kar pomeni, da je zapisana slovenska ustreznica originalnega termina. Ponekod se nisem mogla izogniti enciklopedični razlagi, na primer za delavnice, delujoče v obdobju gotike ali pri bolj neznanih terminih. Kljub temu bi rada poudarila, da moj slovar ni mišljen kot terminološki slovar enciklopedičnega tipa, kjer so gesla pač razložena opisno oz. z definicijami. Slovar je namenjen uporabnikom, ki že poznajo ali so vsaj delno seznanjeni z osnovnim umetnostnozgodovinskim izrazjem. Kot pomoč ostalim lahko navedem leksikon Cankarjeve založbe *Likovna umetnost* in Kochovo *Umetnost stavbarstva*. Italijanske termine sem izpisala iz različnih virov. Med njimi so terminološki slovarji umetnostnozgodovinske stroke in arhitekture, večjezikovni terminološki slovarji in umetnostnozgodovinski teksti v italijanščini, ki se nanašajo na gotško arhitekturo. V veliko pomoč

mi je bil tekst Roberta Peskarja, ki ga je v celoti prevedel v italijanščino Joško Vetrin in pa Pevsnerjev *Dizionario di architettura*.

Viri:

- Bossaglia, Rossana, *Dizionario di terminologia di storia dell'arte*, Ed. Bignami, Milano 1970.
Cantieri medievali, a cura di Roberto Cassanelli, Ed. Jaca Book SpA, Milano 1995.
Koch, Wilfried, *Umetnost stavbarstva*, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1999.
La nuova enciclopedia dell'arte Garzanti, Garzanti Editore, Milano 1997.
Lucie-Smith, Edward, *Dizionario dei termini d'arte*, Franco Muzio Editore, Padova 1988.
Peskar, Robert, *Gotska arhitektura na Goriškem, Stavbarske delavnice (1460-1530)*, *Architettura gotica nel Goriziano, I "cantieri" (1460-1530)*, Goriški muzej, Nova Gorica 1999.
Pevsner, Nikolaus, Fleming, John, Honour, Hugh, *Dizionario di architettura*, Edizione italiana a cura di Renato Pedio, Ed. Giulio Einaudi, Torino 1981.
Réau, Louis, *Dictionnaire polyglotte des termes d'art et d'archéologie*, Presses Universitaires de France, Pariz 1953.
Terminološki slovar likovne umetnosti, Poskusni snopič, Črka K, SAZU, Ljubljana 1983.
Toesca, Pietro, *Storia dell'arte italiana, Il Medioevo, vol. II*, Torino 1965.

Pri pripravi sem si v tehničnem pogledu pomagala z referatom Velemira Gjurina *Načela sodobnega izrazijskega slovarja*¹ in z *Uvodom v SSKJ*², kjer so razloženi osnovni slovarskotehnični pojmi. O problemu terminoloških slovarjev je prof. dr. Dušan Gabrovšek napisal jedrnat članek z naslovom *When Language Dictionaries No Longer Suffice*. Poleg tega so praktični nasveti za pripravo terminološkega slovarja zbrani v delu *Manual of Specialised Lexicography*, ki sta ga uredila Henning Bergenholtz in Sven Tarp.

Gesla so v slovarčku tiskana krepko. Sledijo jim slovnične oznake spola in števila v poševnem tisku. Med besednimi vrstami stoji znak **I**, med sopomenkami oz. besednimi izrazi z enakim pomenom pa znak **/**. Pri glagolih je navedeno, ali so prehodni oz. neprehodni. Prav tako je pri glagolih ponekod v oklepaju naveden tip spregatve (npr. pri *partire: pres. -isco*). Včasih je v oklepaju zapisan ponazoritveni primer. Če obstaja za neki izraz več razlag, si te sledijo po pogostnosti. Pomenski odtenek v razlagi izraza je označen s podpičjem. Vključene so nekatere tuje besede, ki jih uporablja tudi italijanska umetnostna zgodovina, včasih ob italijanskih terminih. Ob takih izrazih je v oklepaju naveden njihov izvor.

Potreba po obsežnem terminološkem slovarju likovne umetnosti je vedno večja. Moj slovarček je mišljen kot zasilna pomoč pri razumevanju italijanskih tekstov, ki se nanašajo na gotsko arhitekturo. Ni popoln, kot ni popoln noben slovar. V veselje bi mi bilo, če bi bil vsaj delno uporaben tako za študente kot za ostale, ki jih zanima umetnost.

Seznam okrajšav

agg. pridevnik

angl. angleški izraz

avv. prislov

f samostalnik ženskega spola

fr. francoski izraz

invar. nespremenljiv (v množini)

lat. latinski izraz

m samostalnik moškega spola

met. preneseno

nem. nemški izraz

pl. množina

pres. sedanji čas

st. stoletje

v. intr. neprehodni glagol

v. rifl. povratni glagol

v. tr. prehodni glagol

¹ *Zbornik prispevkov, Simpozij Slovenski jezik v znanosti 2*, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, Ljubljana 1986.

² *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, SAZU, Inštitut za slovenski jezik, DZS, Ljubljana 1980.

A

abaco *m* (**di un pilastro, di una colonna**) abak, krovna plošča (slopa, stebra), ~ **dentellato** nazobčan abak

abate *m* opat

abbaino *m* nastrešnica, strešna lina, frčada

abbassamento *m* znižanje, zmanjšanje; padec; pogrezanje, spuščanje

abbazia *f* opatija

abbellire *v. tr.* olepšati, polepšati, okrasiti

abilità *f* sposobnost, zmožnost, spretnost; (obrtniška) spretnost, tehnično znanje

absidale *agg.* apsidalen, ki se nanaša na apsidu

absidato *agg.* **1** v obliki apside **2** ki ima apsidu, **coro** ~ kor, zaključen z apsidu, apsidami

abside *f* apsida, ~ **a cappelle radiali** apsida z žarkasto razporejenimi kapelami, **doppia** ~ dvokorna zasnova, ~ **est/ovest** vzhodna/zahodna apsida (pri dvokorni zasnovi), ~ **laterale** stranska apsida, ~

mediana/centrale srednja apsida, ~ **poligonale** poligonalna apsida, ~ **quadrangolare** četverokotna apsida, ~ **rettilinea** pravokotno zaključena apsida, ~ **rotonda**, ~ **semicircolare** (pol)krožno zaključena apsida, ~ **triconca/tricora/trifogliata/trilobata** zasnova s tremi apsidami, ~ **voltata** obokana apsida

absidiola *f* **1** manjša apsida (splošno) **2** stranska apsida

acanto *m* akant, **caulicoli d'**~ akantovo brstičje, **foglie d'**~ akantovo listje, **viticci d'**~ akantovo vitičje

accantonato *agg.* kantoniran, na robovih obdelan npr. opornik ali zid, na prirezanih robovih pa dodani polovični ali tričetrtinski stebri, **pilastro** ~ kantoniran slop

accecare *v. tr.* zapreti, zazidati, ~ **una finestra** zazidati okno (svetlobno odprtino)

accecato *agg.* zaprt, zazidan; **nave** ~a ladja brez lastne svetlobe

accetta *f* sekira

accollo *m* **1** napušč, zidec **2** pomol **3** previs, izzidek; **stare in** ~ viseti preko, izstopati

accoppiato *agg.* združen, povezan (v par)

accoudoir *m* (*fr.*) naslon za roke pri kornih sedežih

acquasantiera *f* **1** kropilnik **2** kropilnica

addentellato *agg.* nazobčan, z zobci

affresco *m* freska

aggettante *agg.* štrleč, izstopajoč

aggettare *v. intr.* štrleti, izstopati

aggettato *agg.* štrleč, izstopajoč

aggetto *m* **1** pomol, napušč, izboklina **2** previs, štrleči del stavbe

aggiungere *v. tr.* **1** dodati **2** prizidati, ~ **una navata** prizidati ladjo

aggiunta *f* **1** dodatek **2** prizidek, prizidava

aggiustamento *m* ureditev, popravilo; ~i *pl.* adaptacije

aggiugliamento *m* izravnavo; nanos zadnje plasti ometa

aggiugliare *v. tr.* zravnati, poravnati; izravnati zidno površino z nanosom zadnje plasti ometa

aguglia *f* **1** fiala **2** konica (stolpa, fiale)

aiutante *m* pomočnik

album *m* album; ~ **di modelli** knjiga predlog, vzorčna knjiga

aletta *f* pomožni služnik snopastega slopa

allegoria *f* alegorija, prispodoba, ~ **della chiesa** cerkvena alegorija (npr. Eklezija in Sinagoga)

allievo *m* učenec, študent

allisciatura *f* zapolnitev stikov v zidu z malto, izglajevanje

allogamento *m* namestitev; nameščanje, vstavljanje (klesancev na ustrezno mesto)

allungamento *m* podaljšanje; podaljšava, podaljšek, ~ **della navata** podaljšanje, podaljšek ladje

altare *m* oltar, ~ **della confraternita** bratovščinski oltar, ~ **maggiore** glavni oltar

alternanza *f* menjavanje, menjava, vrstitev, ~ **dei sostegni** menjava opornikov

alunno *m* učenec

alveolato *agg.*, **volta ~a** zvezdasti obok
alzata *f* **1** dvig, dviganje; naris fasade oz. njeno dviganje v višino **2** višina stopnice
alzato *m* **1** naris; naris fasade, dviganje fasade in njena razdeljenost v nadstropja; ~ **della navata**, ~ **dell'interno** naris, dvigovanje ladje, notranjščine oz. njena razdeljenost v nadstropja **2** fasada sama, gledana vertikalno, ~ **sussidiario** stranska fasada, ~ **tripartito**, **quadripartito** razdeljenost fasadne stene v tri dele, štiri dele
ambone *m* ambon, bralni pult, ~ **dell'Evangelo** severni ambon, ~ **dell'Epistola** južni ambon
ambulacro *m* hodnik, obhod, ~ **absidale a cappelle radiali** korni obhod z radialnimi kapelami
ammatonato *agg.* opečnat
amministratore *m* oskrbnik, upravnik, nadzornik
amministrazione *f* administracija; upravljanje, uprava; vodenje, ~ **del cantiere edile** upravljanje gradbišča, ~ **della costruzione** upravljanje, vzdrževanje stavbe, ~ **dei fondi** upravljanje s finančnimi sredstvi
ampliamento *m* razširitev, povečanje, ~ **verso il coro** razširitev proti koru, ~ **dei vani delle finestre** razširitev, povečanje okenskih odprtin
ampliare *v. tr.* širiti, razširiti, povečati, ~ **la navata** razširiti ladjo
ancona *f*, ~ **dell'altare** **1** oltarni nastavek **2** oltarna slika
anello *m* **1** obroč; člen **2** prstan, ~ **nel fusto di una colonna** *met.* stebni prstan, stebni obroček
angolo *m* **1** kot, ~ **smussato** topi kot **2** vogal, ~ **della navata** vogal ladje, ~ **smussato** vogal s posnetim robom
animato *agg.* živahen, razgiban; (raz)členjen
annesso *m* pritiklina; aneks, prizidek
anta *f* oknica, vratnica; vratno krilo (pri portalu)
antelami, magistri ~ *m pl. (lat.)* mojstri antelami, potujoče stavbarnice v drugi polovici 12. stoletja v severni Italiji
anulare *agg.* v obliki prstana, prstanast, obročast
apertura *f* **1** odprtina, ~ **della finestra** okenska odprtina **2** razpon, ~ **dell'arco** razpon loka **3** perforirana stena (s krogovičjem)
apice *m* **1** vrh, konica **2** teme (oboka)
apostolo *m* apostol
apparechiatore *m* **1** palir, polir, posrednik med gradbenim mojstrom in delavci **2** delavnica, ki je pripravljala klesance za zidavo
apparechiatura *f* **1** aparatura, naprava **2** priprava, ~ **muraria** priprava na zidanje; zidanje, zidava sama
apparechio *m* **1** aparat, stroj, naprava **2** zidava; tip zidave
appoggiatoio *m* naslonjalo; naslonjalo za roke (pri kornih sedežih)
appoggio *m* naslon, opora
apporto *m* delež, prispevek (pri ustvarjanju)
apprendista *m, f* pripravnik, vajenec
apprendistato *m* pripravništvo, vajeništvo; vajeniška doba
après la pose *avv. (fr.)* (obdelava arhitekturnega okrasja) po njegovi namestitvi na določen, že postavljen arhitekturni člen
aprire *v. tr.* odpreti; razširiti, ~ **una finestra nuova** prebiti novo okno (v zidu), ~ **dei varchi della parete** prebiti steno
arc formeret *f (fr.)* vzdolžno rebro; vzdolžna oproga
arca *f*, ~ **di portale** arhivolta
arcale *m* greben (pri oboku)
arcata *f* lok, arkada, ~ **e acute** *pl.* šilaste arkade, ~ **e grandi** *pl.* ladijske, delilne arkade, ~ **meridionale** južna arkada, ~ **e della nave**, ~ **e a pieno sesto** *pl.* polkrožne arkade, ~ **e di rinforzo** *pl.* podporne arkade, **serie di** ~ **e** niz lokov, arkade, (**serie di**) ~ **e cieche** slepe arkade, ~ **settentrionale** severna arkada
arcatella *f* **1** manjši lok, ki povezuje dva razporna loka **2** arkade v celoti, npr. nadstropje z arkadami

arcatelle *f pl.* slepe arkade, ~ **incrociate** slepe arkade s križnoločnimi loki, križnoločni friz, **loggia ad ~**, **galleria ad ~** pritlikavska galerija

arcato *agg.* usločen, ukrivljen, v obliki loka

arcatura *f*, ~ **cieca** slepa arkada

archeggiatura *f* arkade v celoti, npr. nadstropje z arkadami

archetto *m* lok, manjši lok, sestavni del slepih arkad, ~ **i intrecciati/incrociati** *pl.* prepleteni (križnoločni) loki, ~ **i su mensole cuneiformi** *pl.* loki na klinastih konzolah, ~ **pensile/cieco** viseči, slepi lok, ~ **a trifoglio** manjši deteljčasti lok

archipendolo/archipenzolo *m* svinčnica, grezilo

architetto *m* arhitekt, ~ **capo** (glavni) gradbeni mojster, glavni arhitekt, ~ **itinerante/ viaggiatore** potujoči arhitekt, gradbeni mojster

architettura *f 1* arhitektura, stavbarstvo, ~ **chiesastica/ecclesiastica/religiosa** cerkvena arhitektura, ~ **cistercense** cistercijanska arhitektura, stavbarstvo, ~ **civile** posvetna arhitektura, ~ **di legno** lesena arhitektura, ~ **locale** regionalna arhitektura, ~ **di mattone** opečna arhitektura, ~ **monastica** samostanska arhitektura, ~ **degli ordini mendicanti** arhitektura beraških redov, ~ **parleriana/di Parler** parlerjanska arhitektura, ~ **di pietra/in pietra** kamnita arhitektura, ~ **utilitaria** utilitarna arhitektura **2** zgradba, stavba, gradnja

architrave *m* arhitrav; preklada, glavna greda, ~ **di una finestra** okenska preklada, ~ **di una porta**, ~ **di un portale** vratna preklada, preklada portala

archivolto *m* arhivolta

arcidiaconato *m* nadškofija, arhidiakonot

arco *m 1* lok, ~ **accecato** zazidani lok, ~ **acuto/ogivale/a ogiva/a sesto acuto/a terzo punto/moresco** šilasti lok, ~ **acuto allungato** šilasti zoženi lok, ~ **acuto compresso/ribassato** sploščeni, potlačeni šilasti lok, ~ **acuto perfetto/equilibrato/equilatero** navadni šilasti, enakostranični lok, ~ **careno/a carena/inflesso** hrbtičasti, usločeni lok, ~ **cieco** slepi lok, ~ **dentellato** nazobčani lok, ~ **divisorio tra due navate** predelni lok med dvema ladjama, ~ **con doppia ghiera** lok z dvojno arhivolto, ~ **doppio/trasversale** križno rebro, ~ **a ferro di cavallo/moresco/(a sesto) oltrepassato/eccedente/sopralzato** podkvasti lok, ~ **a fiamme (con nasi)** plamenasti lok (z nosovi), ~ **girato in tondo** zaokroženi lok, ~ **a lancetta/lanceolato** suličasti lok, ~ **lobato/moresco/arrotondato a trifoglio/a tre centri/trilobato** deteljčasti ali trilistni zaokroženi lok, ~ **chi a mensole** *pl.* loki na konzolah, ~ **mistilineo** lok z dvignjenim osrednjim delom in usločenim vrhom (arhitektura v Firenzah konec 14. in v 15. st., v Benetkah v 15. st.), ~ **d'ogiva** križno rebro, ~ **a pieno centro/tondo/di sesto tondo/a sesto tondo/a pieno sesto/in tutto sesto/centinato/circolare/semicircolare/rotondo** polkrožni lok, ~ **polilobato** pahljačasti lok ali lok z vsaj petimi listi, ~ **rampante (singolo, doppio, raddoppiato, multiplo)/a collo d'oca/di sostegno** oporniški, rastoči lok (enostaven, dvojen, podvojen, večkraten), razporni lok, ~ **di rinforzo (doppio, triplo)** oporni, podporni lok (dvojni, trojni), ~ **di scarico**, ~ **di sostegno** razbremenilni lok, premostitveni lok, ~ **a schiena d'asino/carenato/a carena di nave/a onde** oslovski hrbet, ~ **senese/toscano** sienski lok, zašiljeni lok, **serie di ~chi** niz lokov, ~ **sordino**, ~ **contrafforte** oporni lok, ~ **a spalla** ramenski konzolni lok (lok na konzolah, s konzolami), ~ **a tenda** zastorasti, zavesasti lok, ~ **a trifoglio/a tre centri/a punte** deteljčasti ali trilistni šilasti lok, ~ **Tudor** tudorski lok **2** ~ **della crociera** križiščni lok **3** ~ **volta** oproga

arco *m*, ~ **di trionfo/trionfale 1** slavolok, prostostoječi monumentalni spomenik **2** ~ **(a sesto acuto/a ogiva, inflesso)** slavolok (šilasti, z usločenim lokom), lok med oltarnim prostorom in ladjo

arcone *m*, ~ **laterale**, ~ **longitudinale** delilni lok, vzdolžna oproga; ~ **trasversale** obočna, prečna oproga, oprožno rebro, oprožni lok

arcuato *agg.* usločen, upognjen

arenaria *f* peščenjak

argilla *f* ilovica, glina

armatura *f 1* ogrodje, okvir; pomožna oporna konstrukcija, pomožno ogrodje, ~ **lignea** (pomožno) leseno ogrodje **2** zidarski oder

arredo *m* kos opreme, oprema, oprava, ~ **della chiesa** cerkvena oprema

arricciare *v. tr.* grobo ometati (fasado, zid)

arricciato grobi omet **I** *agg.* ometan, **superficie** ~**a** grobo ometana površina

arriciatura *f* grobi omet; ometanje z grobim ometom

arriccio *m* srednje grobi omet (ki sledi prvi plasti, grobemu ometu)

arte *f* **1** umetnost, ~ **sacra** cerkvena umetnost, **le sette** ~ **liberali** sedem svobodnih umetnosti **2** obrt **3** ceh

artesonado *m* (*šp.*) artesonado

articolare *v. tr.* (raz)členiti; razgibati

articolato *agg.* členovit, členast; razgiban, **esterno** ~ razgibana, členjena zunanjščina, **interno** ~ razčlenjena, razgibana notranjščina

articolazione *f* člen, členitev, členjenost

ascia *f* (tesarska) sekira

asse *m* os, ~ **centrale** glavna os, ~ **longitudinale** longitudinalna, vzdolžna os, ~ **trasversale** prečna os

asse *f* deska, ~ **i di un'impalcatura** *pl.* deske (na zidarskem odru), ~ **di legno** lesena deska

assemblaggio *m* montiranje, montaža, sestavljanje, ~ **delle pietre**, ~ **dei blocchi** montiranje klesancev, kvadrov

assemblare *v. tr.* sestaviti skupaj, montirati

assemblato *agg.* sestavljen, montiran, **blocchi** ~**i** sestavljeni, montirani kvadri

assottigliamento *m* (s)tanjšanje, ~ **delle pareti** dematerializacija, stanjšanje sten

asta *f* drog, palica, ~ **per misurazioni**/~ **ensoria** merilna palica

asticciuola *f* strešni poveznik, strešna greda; goltnik (pri goltniškem povezju)

atlante *m* atlant, ~ **del capitello** atlant na kapitelu

atrio *m* atrij, preddverje, predprostor; paradiž; narteks

attività *f* dejavnost, aktivnost, ~ **di aiutante** pomočniško delovanje, ~ **del cantiere** delovanje stavbarske delavnice, ~ **costruttiva/edilizia** gradbena dejavnost

attribuzione *f* atribucija, pripisovanje avtorstva, avtorska opredelitev

aula *f* dvorana; ladja ali ladje kot celota (v opoziciji s kornim zaključkom), **chiesa ad** ~ **unica** enoladijska, dvoranasta cerkev, ~ **a navata unica** enoladijska cerkev, ~ **sovrapposta** zgornja, enoladijska cerkev

autorità *f* **1** oblast, moč, ~ **ecclesiastiche** *pl.* cerkvena oblast, ~ **laiche** *pl.* posvetna oblast **2** ugled, veljava, vpliv

autoritratto *m* avtoportret, lastna upodobitev

avancorpo *m* rizarit, izzidek

avant la pose *avv. (fr.)* (obdelava arhitekturnega okrasja) pred njegovo namestitvijo na določen, že postavljen arhitekturni člen

avanzo *m* ostanek; ~**i** *pl.* razvaline, ruševine

B

Backsteingotik *m* (*nem.*) opečna gotika

badia *f* opatija, samostan

balaustra/balaustrata *f* balustrada, naslon, ograja, ~ **del coro** korna pregraja

balaustro *m* baluster; (okrasni) kamniti stebrič

baldacchino *m* **1** zgornji del niše; baldahin (nad kipom), ~ **pensile (con statua di santo)** baldahin (pod njim svetniška figura) **2** lupinasta strešica nad prižnico

ball flower *m* (*angl.*) ornamentalni motiv, pogost v angl. gotiki v prvi četrtini 14. st.

banco *m* klop, ~**chi del clero** *pl.* korne klopi, namenjen duhovščini

Bandelwerk *m* (*nem.*) dekorativni element v obliki traku, svitek, rola

bandinella *f* dekorativni element v obliki traku, svitek, rola

barbacane *m* zidna škarpa, oporni zid (pri utrdbeni arhitekturi)

barra *f* palica, drog, ~ **longitudinale di controventatura** navpična palica za zavetrovanje pri slikanem oknu, ~ **trasversale di controventatura** vodoravna palica pri slikanem oknu, oporno železo za zavetrovanje

barretta *f* tanjša palica

basamento *m* **1** podnožje, podstavek **2** baza, podstavek, spodnji del (stebra, slopa) **3** spodnji del stavbe ali fasade med tlemi in prvo vrsto okenskih odprtin

base *f* **1** baza, podstavek, spodnji del (stebra, slopa), ~ **poligonale** mnogokotna baza **2 met.** osnova, podlaga, temelj

basilica *f* bazilika, ~ **ad absidi contrapposte** dvokorna bazilika, ~ **colonnata** steburna bazilika, ~ **con galleria** bazilika z emporami, ~ **a gradinata** psevdobazilika, stopnjevana dvorana, ~ **pilastrata** slojna bazilika, ~ **del tipo francese** bazilika francoskega tipa, ~ **a tre, cinque navate** triladijska, petladijska bazilika

basilicale *agg.* bazilikalen, **pianta** ~ bazilikalni tloris

bassorilievo *m* ploski relief, **figura modellata in** ~ figura, izvedena v ploskem reliefu

battente *m* vratno krilo, vratnica, oknica

battistero *m* baptisterij, krstilnica, ~ **di forma rotonda** okrogla krstilnica

battistrada *m* pionir, tisti, ki utira pot (inovacijam, novi arhitekturi); vodnik

beccatello *m* manjša (lesena) konzola (kot opora pri slepih arkadah); lesen opornik

benefattore *m* donator, naročnik; dobrotnik

beneficio *m* beneficij, ~ **ecclesiastico** cerkveni beneficij

bifora *f* bifora, dvojno okno, ~ **archiacuta** šilasto dvodelno okno

bilico *m* ravnotežje

binato *agg.* dvojen, **capitelli** ~ **i** *pl.* dvojni kapitel

Birnstab *m* (*nem.*) profil, palica s hruškastim profilom

blocco *m* (~ **di pietra**, ~ **di marmo**) blok (kamnit, marmorni), ~ **di pietra squadrata** klesanec, kamnoseško obdelan kamnit kvader, **tecnica di grandi** ~ **i** tehnika zidave z velikimi kamnitimi kvadri

bocciarda *f* kladivo s kvadratno glavo, štokalnik

bombato *agg.* izbočen, izbokel, zaobljen

borchia *f* okrasna vzboklina različnih oblik (tudi kot sklepnik na oboku)

borghese *m* meščan I *agg.* meščanski

borghesia *f* meščanstvo, buržoazija

botte *gl.* **volta a** ~

bottega *f* **1** (obrtna) delavnica, **lavoro, opera di** ~ delavniško delo **2** stavbarnica

bottone *m* vzboklina ali krožen ornament, včasih v obliki cveta in listov

braccio *m* krilo (zgradbe), ~ (**nord, sud**) **del transetto** prečno krilo (severno, južno) transepta

bracciolo *m* naslonjalo, naslon, ~ **di stallo del coro** naslon za roke pri kornih sedežih

brattishing *m* (*angl.*) poznogotski angleški ornament

breccia *f* grušč, gramoz, breča

brecciale *m* grušč

brecciame *m* grušč, gramoz

buca *f* luknja, odprtina, ~ **che pontai** *pl.* luknje v zidu, namenjene za postavitve zidarskih odrov

C

calata *f* pogrezanje, spuščanje, vgrezanje

calcare *m* apnenec

calcareo *agg.* apnenast, apnenčast, **pietra** ~ **a** apnenec, apnenasta kamenina

calcina *f* malta

calotta *f* **1** polkupola **2** vrisana kupola **3** glavni, gornji del kupole nad tamburjem, trompami ali pendentivi **4** (redko) polkrožna niša

cambiamento *m* menjanje, menjava, sprememba, ~ **a strato** menjava plasti (opeke)

camicia *f* omet, belež

camminamento *m* (zunanji) povezovalni hodnik (na obzidju, pri utrjenih cerkvah)
cammino *m* pot; ~ **di ronda** povezovalni hodnik
campana *f* **1** zvon **2** košara (pri košarastem kapitelu)
campanario *agg.*, **torre ~a** zvonik, **vela ~a** zvonik na preslico, zvončnica
campanelle *f pl.* gute, kaplje (na letvi)
campanile *m* zvonik, ~ **a sei ordini di aperture crescenti dal basso verso l'alto** zvonik s šestimi nizi odprtin, ki se večajo od spodaj navzgor, **erezione del ~** gradnja zvonika; kampanile, prostostoječi zvonik; ~ **a vela**, ~ **a ventola** zvonik na preslico, zvončnica
campaniluzzo *m* manjši stolpič, tudi manjši zvonik
campata *f* obočna pola, traveja (glavne ladje), ~ **del coro** korna pola, korni kvadrat, **formazione delle ~e** oblikovanje travej, ~ **ritmata/ritmica** ritmična traveja
campatella *f* obočna pola stranske ladje; polovična traveja (enkrat manjša od obočne pole glavne ladje)
camposanto *m* pokopališče, camposanto
cancellata *f* rešetka, železna ograja; ~ **del coro** korna ograja
cancello *m* **1** rešetka, železna ograja **2 ~i pl.** korna pregraja (okrašena s krogovičjem)
canestro *m* košara (pri košarastem kapitelu)
cantiere *m* **1 ~ edile** (srednjeveško) gradbišče, ~ **edilizio cittadino** mestna profana stavba oz. gradbišče **2** stavbarnica, arhitekturna skupina **3** škarnik (pri povezju), ostrešni tram
cantoria *f* pevska empora, pevski kor
capanna *f* **1** lopa **2 tetto a ~** dvokapna streha
capanno *m* lanterna (na kupoli), svetlobnica
capitello *m* kapitel, glavič, ~ **ad abaco dentellato** kapitel z nazobčanim abakom, ~ **aquiliforme** kapitel s štirimi heraldičnimi orli in angeli, ~ **i binati pl.** dvojni kapitel, ~ **a calice** čašasti kapitel, ~ **composito** kompozitni kapitel, ~ **corinzio**, ~ **a foglie d'accanto** korintski kapitel z akantovimi listi, ~ **a crochet/a ganci/ad uncini** brstični, vozličasti kapitel, ~ **cubico/a dado** kockasti kapitel, ~ **a figure/figurato/decorato/con decorazione figurata/istoriato** figuralni, historizirani kapitel, ~ **con figure di draghi e leoni** kapitel v obliki zmajev in levov, ~ **di forma geometrica/in stile geometrico** geometrični kapitel, ~ **fitomorfico/a decorazione fitomorfica** rastlinski kapitel, ~ **a fogliami/fogliato** listni kapitel, ~ **imbutiforme** lijakast kapitel, ~ **pensile** prosti kapitel, kot opora za lok ali obok, ~ **poligonale** poligonalni kapitel, ~ **profilato** profiliran kapitel, ~ **raffigurante draghi** kapitel v obliki zmajev, ~ **scanalato** kaneliran kapitel, ~ **stilizzato** stiliziran kapitel, ~ **zoomorfico** živalski kapitel
capitolare *agg.* kapiteljski, **sala ~** kapiteljska dvorana
capitolo *m* **1** kapitelj, ~ **della collegiata** kolegiatni kapitelj **2 (sala del ~)** kapiteljska dvorana, ~ **poligonale** poligonalna kapiteljska dvorana, ~ **rettangolare** pravokotna kapiteljska dvorana
capo *m* **1** vodja **2** glava (najvišji del), ~ **di una colonna** vrh stebra **3** začetek; zaključek, ~ **i del transetto pl.** konci transepta
capocantiere *m* vodja gradbišča
capocielo *m* lupinasta strešica nad prižnico
capocroce *m* korni zaključek, ~ **a trifoglio** trikonhalni, triapsidalni korni zaključek
capomastro *m* glavni (stavbni) mojster
caposquadra *m* palir, polir, delovodja
cappella *f* kapela, ~ **ad ambienti sovrapposti**, ~ **doppia** dvojna kapela, dvonadstropna kapela, ~ **dell'ambulacro/del deambulatorio pl.** obhodne kapele, ~ **assiale** osna kapela, ~ **battesimale** krstilna kapela, ~ **domestica** domača kapela, ~ **espiatoria** kapela, zgrajena v znak sprave, ~ **e a fianco del coro pl.** kapele ob strani kora, bočne, korne kapele, ~ **funeraria** grobna kapela (donatorjeva), ~ **gentilizia** lastniška (grajska) kapela, ~ **laterale** stranska kapela, ~ **della Madonna/della Vergine/Lady Chapel** temenska korna kapela, Marijina kapela, Lady Chapel (v angl. gotskih katedralah), ~ **mortuaria** pokopališka kapela, mrliška kapela, vežica, ~ **dell'ossario** kostnica, karner, osarij, ~ **ottogonale** oktogonalna kapela, ~ **palatina** dvorna kapela, ~ **poligonale** poligonalna kapela, ~ **radiale/raggiata** žarkasta kapela, ~ **e a raggiera/radiali/raggiati/raggiate pl.**

radialne, žarkasto razporejene (korne) kapele, ~ **rettangolare** pravokotna kapela, ~ **del transetto (a est)** kapela na transpetu (na vzhodu), ~ **votiva/di suffragio** votivna kapela

cappellania *f* kaplanija

cappuccino *m* kapucin

capriata *f* **1** leseno ostrešje, tramovje **2** špirovec, ostrešni tram, **soffitto a ~e** strop iz špirovcev

capriccio *m* drolerija

carattere *m* **1** značaj, ~ **architettonico unitario** enoten arhitekturni izraz, ~ **parleriano** parlerjanski značaj **2** lastnost, ~ **i formali** *pl.* oblikovne značilnosti, ~ **stilistici** *pl.* slogovne značilnosti **3** črka, znak, ~ **i gotici** *pl.* gotica, gotske črke, ~ **i gotici minuscoli** *pl.* gotska minuskula

caratteristica *f* značilnost, lastnost, ~ **che formali** *pl.* formalne značilnosti, ~ **che stilistico-formali** *pl.* formalnoslogovni značaj, ~ **tecniche** *pl.* tehnične značilnosti, ~ **tecnologiche** *pl.* tehnološke značilnosti

caretrato *agg.* hrbitčast, **arco** ~ hrbitčasti, usločeni lok

carnaio *m* kostnica

carpentiere *m* tesar

carrucola *f* škripec

casa *f* **1** hiša **2** ~ **di Dio** božja hiša, cerkev; ~ **e conventuali** *pl.* samostanske zgradbe, ~ **madre** samostan – matica, iz katerega izhajajo samostani – podružnice, ~ **religiosa** samostan

catalogo *m* katalog; ~ **di modelli** vzorčna knjiga

catasta *f* skladanica, grmada; **procedimento a** ~ postopek gradnje s skladanjem kvadrov

catena *f* **1** veriga **2** poveznik, strešna greda (pri povezju)

catino *m* **1** polkrožna niša **2** polkupola (nad apsidu)

cattedra *f* papežev, škofov stol, ~ **tripla** trojni, levitni sedež

cattedrale *f* katedrala, stolnica, stolna cerkev

caulicoli *m pl.* vitičje, vitice

cava *f* rudnik, ~ **di pietra/di pietre** kamnolom, ~ **di rena** peščena jama

cavalcavia *m invar.* **1** večji oporni lok med dvema stavbama ali notranjima zidovoma **2** viadukt

cavetto *m* konkavna palica, žleb

cavità *f* votlina, jama; ~ **del coro** korni prostor (fizično)

cazzuola *f* ometača, zidarska žlica

cella *f* **1** celica; meniška celica **2** ~ **campanaria** zvonica, prostor pod zvonikom

cellula *f* del mrežastega ali zvezdastega oboka med pomožnimi rebri

cellulare *agg.* celičen, celičast; **volta** ~ figurirani obok

cemento *m* cement

cenacolo *m* refektorij, samostanska jedilnica

centina *f* **1** krivina **2** polkrožni obok, polkrožni lok **3** (leseno) pomožno ogredje (pri gradnji lokov, oboka, kupole); rebrasto ogredje

centinato *agg.* usločen, v obliki loka, zaobljen, ukrivljen

centro *m* središče, center; ~ **della volta** teme (oboka)

cera *f* vosek

cerchia *f* **1** pas, obroč, ~ **di cappelle** venec (kornih) kapel, ~ **di mura** obzidje **2** krog, ~ **di...** iz kroga (mojstra, stavbarnice)

certosa *f* kartuzija

certosino *m* kartuzijanec **I** *agg.* kartuzijanski

cervello *m* (obočni) sklepnik

cesura *f* cezura, zarez, prekinitev

chapter house *f (angl.)* angl. oblika kapiteljske dvorane

chiave *f* sklepnik, ~ **di arco** sklepnik loka; ~ **di volta** sklepnik oboka, ~ **centrale/all'apice della volta/della sommità** osrednji, temenski sklepnik oboka, ~ **dipinta** poslikani sklepnik, ~ **figurata/con figure** figuralni sklepnik, ~ **figurata di santo** sklepnik v obliki svetniške figure, ~ **figurata scolpita a tutto tondo** polnoplastični figuralni sklepnik, ~ **a forma di medaglione** medaljonski sklepnik, ~ **a forma di scudo** sklepnik v obliki grbovnega ščitka, ~ **liscia** gladek

sklepnik, ~ **con la Madonna** Marijin sklepnik, ~ **murata nella parete** sklepnik, vzidan v steno, ~ **pendente** viseči sklepnik, ~ **quadrata** kvadraten sklepnik, ~ **rotonda** okrogel sklepnik, ~ **scolpita ad altorilievo** polnoplastični sklepnik, ~ **scolpita a forma di rosetta** sklepnik v obliki rozete, ~ **in "stile semplificato"** rustificiran sklepnik, ~ **(di forma) trilobata, quadrilobata** sklepnik v obliki trilista, štirilista, ~ **con la Vera icon** sklepnik z vera icon

chiesa *f* cerkev, ~ **abbaziale** opatijska, samostanska cerkev, ~ **ad aula** dvoranasta, včasih tudi dvoranska cerkev, ~ **ad aula unica** dvoranasta cerkev, ~ **capitolare** kapiteljska cerkev, ~ **cimiteriale** pokopališka cerkev, ~ **collegiata** kolegiatna, ustanovna, kapiteljska cerkev, ~ **di concezione unitaria** enotno zasnovana cerkev, ~ **dedicata a tal santo** cerkev, posvečena določenemu svetniku, ~ **a doghe/a pali portanti** stebričasta cerkev, skandinavska lesena cerkev, ~ **a doppio transetto** cerkev z dvojnimi transeptom, ~ **fortificata** utrjena cerkev, ~ **dei francescani** frančiškanska cerkev, ~ **con galleria** dvoranska cerkev z emporami, ~ **inferiore, superiore** spodnja, zgornja cerkev (pri dvonadstropni cerkvi), ~ **di legno** lesena cerkev, ~ **del monastero/conventuale** samostanska cerkev, ~ **a navate della stessa altezza** dvoranska cerkev, ~ **a una navata** enoladijska cerkev, ~ **a due navate** dvoladijska cerkev, ~ **di tre navate di altezza uguale** dvoranska triladijska cerkev, ~ **(appartenente ad) degli ordini mendicanti** cerkev beraškega reda, ~ **appartenente ad ordini predicatori** cerkev pridigarskega reda, ~ **parrocchiale/pievana/pieve** župnijska, farna cerkev, ~ **di pellegrinaggio** romarska cerkev, ~ **a pianta centrale** cerkev na centralnem tlorisu, ~ **della prepositura** proštijška cerkev, ~ **primitiva** prvotna stavba (cerkve), ~ **profanata** sekularizirana cerkev, ~ **con la rocca** cerkev s taborom, ~ **rupestre** skalna cerkev, ~ **a sala**, ~ **tardogotica** dvoranska, poznogotska cerkev, ~ **con tre absidi** cerkev s tremi absidami, ~ **vicariale** vikariatna cerkev

chiesetta/chiesnola *f* **1** manjša cerkev **2** kapelica

chiostro *m* križni hodnik

chiusura *f* **1** sklep, zaključek, ~ **a tre lati di ottogono regolare** 3/8 (korni) sklep **2** (~ **del coro**) korna pregraja

ciborio *m* ciborij; tabernakelj

cielo *m* nebo; strop; baldahin, ~ **del pulpito** strešica, baldahin nad prižnico

cimasa *f* zidec, napušč

cimitero *m* pokopališče

cinquefoglio *m* peterolist

cintura *f* **1** zidec, opasek (odkapnik) med dvema nadstropjema **2** prstanast profil na stebnem deblu
circolazione *f* kroženje, ~ **di maestranze**, ~ **di modelli**, ~ **di architetti** kroženje delavnic, vzorcev, arhitektov

circondare *v. tr.* obkrožati, obdati, obdajati (zid, zgradbo)

circonvallazione *f*, **strada di** ~ **1** prehodni hodnik v debelini stene **2** obhod

cisterna *f* vodnjak (v križnem hodniku)

civile *agg.* civilen; državljanski; meščanski, **edificio** ~ meščanska (posvetna) zgradba (v nasprotju s sakralno)

claristorio/cleristorio *m* svetlobno nadstropje, bazilikalna nadsvetloba

clausura *f* klavzura, del samostana z meniškimi celicami in križnim hodnikom

clerestory *m* (*angl.*) svetlobno nadstropje

colata *f*, **tecnica della** ~ predalčasta zidava

collaboratore *m* sodelavec

collegiata *f* kolegiatna, ustanovna, kapiteljska cerkev

collocare *v. tr.* namestiti, vstaviti, vzidati, ~ **i conci scolpiti al loro posto** namestiti izklesane kose na ustrezno mesto

collocazione *f* nameščanje, vstavljanje, ~ **in sede/al posto dei conci lavorati** nameščanje izklesanih kosov na ustrezno mesto

colmareccio *m* sleme strehe (pri dvokapni strehi)

colmatura *f* **1** ~ **di un muro** vrh, zaključni del zidu **2** trikotni zaključek, čelo, zatrep

colmo *m* **1** zaključek, vrh **2** strešno sleme, vrh strehe **3** streha; streha na zatrep **4** ostrešje

colonna *f* steber, ~ **addossata** prislonjen steber, ~ **d'angolo** vogalni steber, ~ **e alternate a pilastri** *pl.* menjajoči se stebri in slopi, ~ **e architravate** *pl.* stebri, preko katerih je položena preklada, ~ **binata/accoppiate/appaiate** *pl.* dvojni steber (dva stebra, povezana med seboj), ~ **fasciolata/a fascio** snopast steber, ~ **incassata/sporgente** polsteber ali tričetrtinski steber, ~ **inanellata** steber s prstani (na deblu), ~ **isolata/staccata** prostostoječ, samostojen steber, **mezza** ~ polsteber, ~ **scanalata/scannellata** žlebljen, kaneliran steber, **statua** – ~ stebri kip, ~ **a tre quarti di cerchio** tričetrtinski steber

colonnato *m/colonnata* *f* **1** kolonada, stebrišče **2 (della navata)** stebri cerkvene ladje, stebri arkad cerkvenih ladij

colonna *f* stebrič

colonnina *f* **1** stebrič, ~ **decorativa** okrasni stebrič **2** palica, ~ **laterale di una semicolona** stranska palica služnika, ~ **in un portale** portalna palica

colonnine *f pl.* **1** paličevje **2** ~ **del pilastro a fascio** stebriči snopastega slopa

colorazione *f* barvanje, barva, ~ **a corpo del vetro** obarvano steklo, **vetro con** ~ **sovrapposta** prevlečeno steklo

coltivazione *f* obdelovanje; kopanje rude, ~ **delle cave (di pietra)** kopanje kamna

comignolo *m* **1** vrh, zaključek (zidu) **2** sleme, vrh strehe **3** slemenjak

commessura *f* **1** malta, vezni material **2** sklop, stik, zveza med kamni

commissione *f* naročilo

committente *m* naročnik

committenza *f* **1** naročniško razmerje **2** naročilo

compasso *m* šestilo, ~ **a mano** šestilo, ~ **da terreno** teodolit

complesso *m* sklop, (gradbeni) kompleks, ~ **architettonico** stavbna prostornina, kompleks, ~ **della navata** ladijski sklop

completamento *m* izpolnitev, dopolnitev, **restauro di** ~ restavratorski poseg oz. dokončanje nekega nedovršenega spomenika; ~ **grafico** idealna rekonstrukcija, dopolnitev nekega spomenika

comunità *f* skupnost, ~ **cittadina** skupnost meščanov, ~ **parrocchiale locale** lokalna župnijska skupnost, ~ **di villaggio** vaška skupnost

conca *f* (~ **absidale**)/**concha** *f* polkupola nad apsido

concavo *agg.* konkaven, vbočen

concentrazione *f* zbiranje, zgoščanje, zbir; osredotočenje, ~ **del peso e delle spinte sul sistema dei sostegni** osredotočenje teže in vzgonov na sistemu opornikov

concetto *m* koncept, ideja, ~ **dello spazio** koncept prostora

concezione *f* zamisel, zasnova, ~ **architettonica**, ~ **dello spazio architettonico** arhitekturna, prostorska zasnova, oblikovanje prostora, ~ **generale (del programma, del progetto della chiesa)** splošna zasnova (cerkve), ~ **unitaria (della chiesa)** enotna zasnova (cerkve)

concha *f* polkupola nad apsido

concio *m* **1** (~ **scolpito**) klesanec, obklesan (kamnit) kvader, ~ **d'angolo (scolpito)** vogalnik (obdelan), ~ **d'angolo esterno** zunanji vogalnik, ~ **di pietra di provenienza locale** klesan kvader iz lokalnega materiala, ~ **squadrato** obdelan člen, klesanec **2** ~ **di chiave** obočni sklepnik, ~ **di chiave pendulo** viseči sklepnik **3** ~ **dell'arco** kamen kot sestavni del loka **4** ~ **d'imposta** začetni kamen (loka) **I** *agg.* klesan, **pietra** ~ **a** klesanec; obdelan

conclusione *f* sklep, zaključek, ~ **a tre absidi** triapsidalni zaključek

confessio *m* konfesio, prostor, ki povezuje mučenikov grob z oltarjem, predhodnik kripte

configurazione *f* oblikovanje, oblika, ~ **dello spazio architettonico** oblikovanje prostora; položaj, lega

confraternita *f* bratovščina, ~ **di tagliapietre** bratovščina kamnosekov

conico *agg.* koničen, stožčast, šilast

consacrare *v. tr.* posvetiti, ~ **la chiesa** posvetiti cerkev

console *f invar. (fr.)* konzolna miza, prislonjena ali pritrjena na steno

continuatore *m* naslednik, nadaljevalec

conto *m* račun, ~ **preventivo** predračun (stroškov); ocena

contorno *m* **1** obris, kontura **2** okrasni okvir **3** korna pregraja
contraffortamento *m/contraffortatura* *f* sistem opornikov, ~ **esterno** zunanji sistem opornikov, ~ **interno** notranji sistem opornikov; kamniti skelet
contrafforte *m* opornik, ~ **del coro** korni opornik, ~ **a doppia risega** dvakrat stopnjevani opornik, ~ **interno** notranji opornik, ~ **ottogonale** osmerokotni opornik, ~ **poligonale a gradoni** stopnjevani poligonalni opornik, ~ **rastremato** opornik, ki se oža proti vrhu, ~ **ridotto** reduciran opornik, ~ **a risega** stopnjevani opornik, ~ **semicilindrico** polkrožni opornik
contrappeso *m* nasprotna, izravnalna teža; protiutež
contrassegnare *v. tr.* označiti, zaznamovati, ~ **le pietre con segni di montaggio** označiti, zaznamovati kamne z znaki za montažo
contrassegno *m* kamnoseški znak
contratto *m* pogodba
controcurva *f* nasprotni lok, krivina
controspingere *v. intr.* uravnovesiti z nasprotno silo; pritiskati z nasprotne strani
controspinta *f* nasprotna sila, nasprotni vzgon (pri uravnovešenju vzgona)
convegno *m* shod
convento *m* samostan, ~ **benedettino** benediktinski samostan, ~ **di religiose** ženski samostan
convessità *f* (**di un muro**) izbočenost (zidu)
convesso *agg.* konveksen, izbočen, izbokel
coperto *m* pokrit, zavarovan prostor; streha **I** *agg.* (po)krit, ~ **a volta** krit z obokom, obočno krit
copertura *f* **1** kritje, streha, ~ **a carpenteria lignea**, ~ **a travatura di legno** kritje z lesenim ostrešjem, ~ **a cupola** kritje s kupolo, ~ **a lastre di pietra** kritje s kamnitimi ploščami, ~ **a lastre di scisto** kritje s skrilastimi ploščami, ~ **in legname** leseno kritje, ~ **a tegole** kritje s korci, ~ **a tetto** kritje s streho, strešno kritje **2** obokanje, ~ **della navata** obokanje ladje, **realizzare la** ~ obokati, ~ **a volta/in volte/voltata** obokanje, kritje z oboki
coppo *m* žlebljen, koritasti strešnik; korec
corda *f* **1** vrv **2** ~ **di un arco** razpon loka
cordatura *f* palica; profilirana palica
cornice *f* **1** okvir, ~ (**medaglione**) **della chiave di volta** okvir (medaljon) sklepnika, ~ **del portale** portalni okvir **2** zidec, venčni zidec; okrajek; napušč, ~ **di base** talni zidec, ~ **di/del coronamento** venčni zidec, ~ **dentata** zobčast, nazobčan zidec, ~ **di finestra** okenski zidec, opasek, ~ **marcapiano** opasek (odkapnik) med dvema nadstropjema, ~ **di porta** vratni zidec, opasek, ~ **profilata**, ~ **in rilievo** profiliran venčni zidec, ~ **a risalti** prevojni zidec, ~ **con spiovente** odkapnik
cornicione *m* **1** venčni, glavni zidec, sims, napušč **2** ogredje, preklada
coro *m* kor, ~ **absidato** kor, zaključen s polkrožno apsido, ~ **allungato** dolgi kor, ~ **alto** dvignjeni kor (pod njim kripta), ~ **ad ambulacro** kor z obhodom, ~ **ad arcate** kor z arkadami, loki, ~ **concluso da cinque lati di un ottagono rettangolare** kor s 5/8 zaključkom, ~ **con deambulatorio e con corona di cappelle absidali** kor s kornim obhodom in z vencem kapel, ~ **doppio/cori**
contrapposti *pl.* dvojni kor (dvokorna zasnova), ~ **in due campate** dvopolni kor, ~ **fiancheggiato da cappelle** kor, obdan s kapelami, ~ **a gradinata/multiplo** stopnjevani, tudi t.i. benediktinski kor, ~ **ligneo a tre ordini di stalli** lesen kor s tremi vrstami kornih sedežev, ~ **delle monache** nunska empora, kor, ~ **poligonale** poligonalni kor, ~ **prolungato** podaljšan kor, ~ **quadrato** kvadraten kor, ~ **a raggiera di cappelle** kor z žarkasto razporejenimi kapelami, ~ **rettangolare** pravokotno zaključen kor, ~ **a sala** dvoranski kor, ~ **scandito dai contrafforti** kor, obdan z oporniki, ~ **secundari comunicanti** *pl.* povezani kori, ~ **sopraelevato** povišani, dvignjeni kor, ~ **con tre absidi parallele** kor, zaključen s tremi vzporednimi absidami, ~ **in volta ogivale** gotsko obokan kor
corona *f* **1** krona; venec, ~ **di cappelle absidali**, ~ **di cappelle del coro** venec (kornih) kapel **2** ~ **murale** zgornji del, gornji zaključek zidu **3** notranji krožni prostor, tipičen za angleško gotsko arhitekturo
coronamento *m* korona, vrhnji zaključek zgradbe ali nekega arhitekturnega elementa s profiliranimi deli ali dekorativnim frizom, ~ **della facciata** vrh, zaključek fasade, ~ **della finestra** vrh okna, ~ **traforato** zaključek s krogovičjem

corpo *m* telo; glavni, osrednji del (zgradbe), ~ **a tre navate** triladijsko (gradbeno) telo; deblo (stebra)

corporazione *f* združenje; ~ **artigiana** ceh, ~ **di muratori** ceh zidarjev, **patrono della** ~ zavetnik ceha

correggere *v. tr.* popraviti, popravljati; izravnati dva nivoja

corrente *m* **1** neprekinjen ornament, okrasni niz **2** okrasna letev; strešna letva; podporna letvica

corridoio *m* hodnik, ozek prehod, ~ **di ronda** zunanji povezovalni hodnik (na obzidju, pri utrjenih cerkvah)

corso *m* **1** tek; potek **2** ~ **di conci**, ~ **di mattoni**, ~ **di pietre** vodoravna plast, vrsta, sloj klesancev, zidakov, kamnov

cortile *m* dvorišče; dvorišče križnega hodnika

cortina *f* **1** ~ **muraria** zid, stena, več plasti klesancev, zidna površina, ~ **a fasce bianche e rosate** zid z belimi in rožnatimi progami **2** ~ **di rivestimento** zidni plašč, zidna obloga (iz marmorja, opek)

coscia *f* **1** mostni opornik **2** sistem opornikov

cosmatesco *agg.* kozmatski, **lavoro** ~, **opera** ~ **a** delo mojstrov kozmatov, **stile** ~ stil Kozmatov

Cosmati, maestri ~ *m pl.* kozmati, rimski mozaicisti v marmorju, delovali od začetka 12. do konca 13. stoletja

costa/costola *f* rebro

costolato *agg.* rebrast, z rebri

costolatura *f* **1** rebro **2** rebrasto ogredje; rebrasto obokanje

costolone *m* rebro (oboka, kupole), ~ **diagonale** diagonalno, delilno rebro, ~ **multiplo** rebro, sestavljeno iz snopastih služnikov, ~ **poligonale** rebro z oglatim profilom, ~ **profilato** profilirano rebro, ~ **quadrato/quadro** rebro s kvadratnim profilom, ~ **con sezione a pera**, ~ **profilato a forma**

di pera rebro s hruškastim profilom

costruire *v. tr.* (z)graditi, postaviti, ~ **in senso verticale** graditi v navpičnih plasteh, ~ **per strati**

orizzontali/in senso orizzontale graditi v vodoravnih plasteh; ~ **la volta** obokati

costruttivo *agg.* gradben, konstrukcijski, **fase** ~ **a** gradbena faza

costruttore *m* stavbar, gradbenik, izvajalec, ~ **autoctono**, ~ **del posto** domači stavbar, **famiglia di** ~ **i** družina gradbenikov, stavbarjev

costruzione *f* gradnja, konstrukcija; zgradba, arhitektura, ~ **delle fondamenta** zidava temeljev, ~ **a graticcio/a traliccio** predalčasta zidava, ~ **in mattoni** opečna gradnja, ~ **originaria** prvotna stavba, ~ **dell'ossatura/a scheletro** skeletna gradnja, ~ **in pietra da taglio** gradnja s klesanci, ~ **a**

travature su archi trasversi konstrukcija z ogredjem na prečnih lokih, ~ **unitaria** enotna stavba, ~ **in volte** obočna konstrukcija

cotto *m* opeka; žgana glina, **palazzo in** ~ stavba, palača iz opeke

crepatura *f* (zidna) razpoka

cripta *f* kripta, ~ **ad anello** okrogla kripta, ~ **a navatelle/a sala** dvoranska kripta

croce *f* križ, ~ **di consacrazione** posvetilni križ (na mestu, kjer je škof mazilil stene cerkve), **pianta a** ~ tloris na osnovi križa, **pianta a** ~ **latina/capitata/immissa** tloris na osnovi latinskega križa

crocefisso/crocifisso *m* križ, razpelo; Križani, ~ **dell'arco trionfale** Križani na slavoločni steni (v angleških cerkvah)

crochet *m (fr.)* brstič, **capitello a** ~ brstični kapitel

crociata *f* križarska vojna, križarski pohod

crociato *m* križar

crociera *f* **1** (~ **del transetto**) korni kvadrat, križiščni stik med glavno in prečno ladjo, ~

costolonata a sesto acuto križnorebrasto obokan korni kvadrat, ~ **reticolata** zaprt, zamejen korni kvadrat **2** križišče dveh elementov, ~ **delimitata da arconi** izločeno križišče, križišče, zamejeno z

oprogami **3 volta a** ~ grebenasti križni obok, **volta a** ~ **a canto vivo** zašiljeni grebenasti križni obok

crollare *v. intr.* podreti se, zrušiti se

cruciforme *agg.* križast, v obliki križa, **pilastro** ~ križni slop

cuneiforme *agg.* klinast, **mensola** ~ klinasta konzola, **dal profilo** ~ s klinastim profilom

cuneo *m* **1** klin, zagozda **2** nosilni kamen **3** kamen kot sestavni del loka **4** ~ **di chiave** obočni sklepnik
cupola *f* kupola, ~ **bassa/piatta/schiacciata** ploska kupola, ~ **costolata/nervata** kupola z rebri, ~ **a doppio guscio** kupola z dvojno lupino, ~ **a guscio semplice** kupola z enojno lupino, ~ **(a impianto) esagonale, ottagonale, dodecagonale** kupola na šestkotnem, osemkotnem, dvanajsterokotnem tlorisu, ~ **a pennacchi/su pennacchi** kupola na pendentivih, ~ **a trombe** kupola na vogalnih trompah
curva *f* krivulja, krivina, ~ **a S** (ukrivljena) gotška S linija
curvato *agg.* ukrivljen, upognjen
curvatura *f* krivina, zakrivljenost, ~ **di una volta** ukrivljenost oboka
cuscino *m* blazina; ~ **di un arco** začetni kamen loka
cuspide *f* **1** šilast trikotni zaključek fasad in portalov, zatrej, ~ **triangolare** trikotni zaključek, zatrej **2** ločno čelo, timpan **3** vrhnji, zaključni del fiale, šlem, riese **4** fiala **5** korenasta streha
custode *m* paznik, čuvaj; varuh, ~ **delle chiavi** ključar

D

dado *m* **1** kocka, **capitello a** ~ kockasti kapitel **2** kockasti friz **3** krovna plošča, abak
datazione *f* datacija
davanzale *m* **1** okenska polica **2** previs, štrleči del stavbe
deambulatorio *m* korni obhod, ~ **doppio** dvojni korni obhod
declivio *m* nagnjenost, nagib (trikotnega zaključka, čela, zatrepa)
decorato *agg.*, **gotico** ~ angleška visoka gotika, Decorated Style
Decorated Style *m* (*angl.*) Decorated Style
decorazione *f* okras, dekoracija (zunanja in notranja), ~ **fantastica** fantazijska dekoracija, ~ **a figure/figurata** figuralni okras, figuralika, ~ **geometrica** okras z geometričnim značajem, ~ **che imita lo sbalzo** žebljano okovje (tip dekoracije), ~ **plastica**, ~ **i scolpite pl.**, ~ **scultorea** (stavbni) kiparski okras, stavbna plastika, ~ **a traforo** okras s krogovičjem, krogovičje, ~ **vegetale/fitomorfica** rastlinski okras, rastlinje, ~ **zoomorfica** živalski okras
dedalo *m* labirint
dedicare *v. tr.* posvetiti, posvečati, ~ **una chiesa** posvetiti cerkev (nekemu svetniku)
dedicazione *f* posvetitev cerkve
délit, en ~ *avv. (fr.)* **1** tehnika postavljanja kamnov navpično, povprek glede na potek kamnitih plasti samega kamna **2** kamnit blok, postavljen navpično
dente *m* zob, zobec, ~ **di cane** pasjezobi ornament (*angl.* gotika), ~ **i di sega** cikcakast friz
dentellato *agg.* nazobčan, zobčast
dentello *m* zobec (zidca, friza)
diafano *agg.* diafan, prosojen
dicromia *f* dvobarvnost, ~ **toscana** dvobarvno menjavanje različnih kamnitih plasti na fasadah in zunanjščinah stavb, značilno za Toskano
diocesi *f* škofija
diramarsi *v. rifl.* **1** izvirati **2** širiti se, ~ **in alto (piloni a fascio di colonnette)** razvejati se v višino (snopasti slopi s stebriči)
director fabricae *m* (*lat.*) gradbeni nadzornik
direzione *f* **1** smer; usmerjenost **2** vodenje, vodstvo, ~ **di un'opera** nadzor, vodenje dela
dirigere *v. tr.* **1** usmeriti; obrniti **2** voditi, upravljati, ~ **la costruzione** voditi gradnjo, ~ **la fabbrica** voditi delavnico
diruto *agg.* porušen, v razvalinah
disadorno *agg.* neokrašen, brez okrasja, preprost, strog
discendenza *f* rod; izvor, izhajanje, ~ **artistica** izhajanje iz dela nekega umetnika
discepolo *m* učenec
disegno *m* **1** risba, skica, ~ **architettonico** arhitekturna risba **2** načrt, ~ **di progetto/progettuale** idejni načrt, ~ **esecutivo** načrt za izvedbo

disinvolto *agg.* nevezan (steber, pilaster) (early English)
disposizione *f* ureditev; razporeditev
distendere *v. tr.* raztegniti, raztezati, ~ **superfici in orizzontale** razširiti, prostreti površine
vodoravno
distretto *m* okrožje
distribuzione *f* 1 razdelitev, razdeljevanje 2 razvrstitev, razporeditev (prostorov, delov zgradbe)
divisione *f* 1 delitev, razdelitev, ~ **del lavoro** razdelitev dela, delovna diferenciacija 2 členitev, ~
delle superfici esterne, ~ **esterna** členitev zunanjščine, zunanja členitev
divisorio *m* pregrada, ~ **degli stalli** stranica pri kornih sedežih **I** *agg.* delilen, ki deli
doccia *f* strešni žleb
doccione *m* bruhalnik
doghe *f pl.*, **chiesa a** ~ stebričasta cerkev, skandinavska lesena cerkev (stavkirke)
domenicano *m* dominikanec **I** *agg.* dominikanski
dominare *v. tr.* obkrožati, obdajati, obdati (zid, zgradbo)
donatore *m* donator, naročnik, **immagine del** ~ votivna podoba, podoba donatorja
donazione *f* donacija
dongione *m*/**donjon** *m (fr.)* donžon
dormitorio *m* dormitorij, samostanska spalnica
dorsale *m* naslon; dorsale pri kornih sedežih
dorso *m* hrbet, **a** ~ hrbitičast
drappeggio *m* draperija, ~ **di taglio monumentale** monumentalna izpeljava draperije
drôlerie *f (fr.)* drolerija
duomo *m* stolnica, katedrala; najpomembnejša cerkev v mestu

E

Early English *m (angl.)* angleški zgodnjegotski stil, Early English
edicola *f* 1 niša 2 edikula; tabernakelj 3 ~ **del Sacramento** zakramentalna hišica, zakramentarij 4
zasebna kapela 5 ~ **della fontana** prostor za vodnjak (na dvorišču križnega hodnika) 6 znamenje
edificazione *f* graditev, izgraditev; gradnja, izgradnja
edificio/edifizio *m* stavba, zgradba, ~ **ecclesiastico** cerkvena zgradba, ~ **a navata unica**, ~ **ad aula**
unica enoladijska zgradba, **nuovo** ~ novogradnja, ~ **a pianta centrale** zgradba na centralnem
tlorisu, ~ **a tre navate** triladijska stavba
edilizia *f* gradbeništvo, stavbarstvo; gradnja, ~ **in mattoni** opečna gradnja
edilizio *agg.* gradbeni, **attività ~a/costruttiva** gradbena dejavnost, gradbeništvo, **centro** ~ gradbeno
središče, **complesso** ~ gradbeni kompleks, **intervento** ~ gradbeni poseg, **produzione ~a** gradbena
produkcija, **situazione ~a** gradbene razmere
educazione *f* izobrazba; umetniška pot
effetto *m* učinek, vtis, ~ **di elevazione spaziale** vtis dvigovanja prostora, ~ **di uniformità** vtis
enotnosti, enakosti, poenotenosti
elemento *m* element, člen, ~ **architettonico**, ~ **costruttivo** arhitekturni, stavbni člen, ~
architettonico del coro korni (stavbni) člen, ~ **architettonico della navata** ladijski (stavbni) člen,
~**i architettonici locali** *pl.* lokalni arhitekturni elementi, ~ **architettonico scolpito con figure**
figuralno oblikovani arhitekturni člen, ~ **architettonico scolpito** klesan stavbni člen, ~**i gotici** *pl.*
gotški elementi, ~ **in pietra** kamniti, kamnoseški člen, ~ **portante** nosilni element, ~**i stilistici** *pl.*
stilni elementi, ~**i tradizionali** *pl.* tradicionalni elementi, ~ **a volta/della volta** obočni člen
elevatore *m* dvigalo, elevator
elevazione *f* dvig, dviganje; višina; dvigovanje stavbe v višino in njena razdeljenost v nadstropja
embrice *m* slemenjak; strešna opeka, strešnik, korec; žlebnik
endonartece *m* notranji narteks
entasi *f* entaza, odebelitev stebra
épais *agg. (fr.)*, **mur** ~ francoski termin, ki ga uporablja tudi italijanščina za oznako posebne
razvrstitve prehodov v debelini zidu pri romanskih stavbah

epigono *m* naslednik
epistilio *m* epistil, arhitrav, preklada
equilibrare *v. tr.* uravnati, uravnovesiti, ~ **la spinta** uravnovesiti vzgon
equilibrio *m* ravnotežje, ravnovesje, ~ **tra slancio verticale e orizzontalità** ravnotežje med vertikalnim vzgonom in horizontalnostjo
équipe *f (fr.)*, ~ **di costruttori** ekipa, skupina stavbarjev; arhitekturna skupina
erigere *v tr.* postaviti
esafora *f* šestdelno okno
esapartito *agg.* šestdelen, **volta ~a** šestdelni obok
escavazione *f* izkop, izkopavanje, ~ **della pietra** izkop(avanje) kamna
esecutore *m* izvajalec, izvrševalec, ~ **principale (del lavoro)** glavni izvajalec, nosilec (dela)
esecuzione *f* izvršitev, izdelava, izpeljava, izvedba, ~ **dei lavori di costruzione** izvedba gradbenih del; obdelava (zidarska, kamnoseška)
eseguire *v tr.* izdelati, izpeljati, izvršiti; obdelati
esempio *m* primer; zgled, vzor, ~ **di riferimento diretto** neposredni vzor
esonartece *m* zunanji narteks
estensione *f* **1** raztezanje, razširjanje; obseg **2** ~ **di un arco** razpon loka
esterno *m* zunanjščina, zunanost **I** *agg.* zunanji
estradosso *m* hrbet (loka), ekstrados

F

fabbrica *f* **1** gradnja, izgradnja; izdelovanje, izdelava **2** stavba, stavbna gmota **3** cerkvena administracija, ki je v srednjem veku nadzorovala gradbišče oz. gradbena dela; cerkveni stavbni urad **4** stavbarnica
fabbriceria *f* uprava cerkvene imovine, cerkveni stavbni urad
fabbriciere *m* cerkveni (stavbni) nadzornik
fabbro *m* **1** kovač **2** *met.* tvorec, mojster
faccia *f* **1** stran; pročelje **2** ~ **di una volta** notranji obočni lok
facciata *f* fasada, pročelje; stran, ~ **a capanna** dvokapna fasada, ~ **cieca**, ~ **a vela** slepa fasada, ~ **dipinta** poslikana fasada, ~ **a doppia torre** dvostolpna fasada, ~ **laterale** stranska fasada, ~ **occidentale/ovest** zahodna fasada, ~ **a salienti** fasada z navpičnicami, ki kažejo notranjo razdelitev na ladje, ~ **sovra ornamentata** fasada, (pre)obložena z okrasjem, ~ **spartita da quattro pilastri** fasada, razdeljena s štirimi služniki (v štiri dele)
Fachwerk *m (nem.)* predalčasta zidava
falda *f* **1** pas, plast **2** ~ **del tetto** kap, strešni nagib
falso *agg.* ponarejen; lažen, **in** ~ *avv.* (arhitekturni element) brez neposredne opore in zamaknjen glede na vertikalno površino
famiglia *f* družina, ~ **di costruttori** družina stavbarjev, gradbenikov
fascetto *m* snop stebrov
fascia *f* **1** ovoj, trak; ornamentalni trak **2** opasek (odkapnik) med dvema nadstropjema
fascio *m* **1** snop (palic, stebrov), sveženj, **colonna a fascio** snopast steber, ~ **di colonnine**, ~ **modanato** profiliran snop, ~ **polistilo** snop stebričev, ~ **tristilo** snop, sestavljen iz treh stebričev **2** okrasni trak, letev, friz
fascicolato *agg.* snopast, razvejan, **colonna ~a** snopast steber
fastigio *m* **1** vrhnji, zaključni del stavbe, fasade, poliptiha, dela pohištva **2** slemenska lega, goltnik, sleme **3** ~ **composito** repasti, volutasti motiv
fattura *f* izdelovanje, izdelava
fenomeno *m* pojav, ~ **stilistico** stilni pojav
fiala *f* fiola, ampula, plitka skledica
fiancheggiato *m* zamejen od strani, obdan z (dveh) obeh strani
fianco *m/parte* **fiancata** *f* bok, krilo, stran, stranski del, ~ **chi (pl.) di laterizio a liste di conci** opečnati stranski deli zgradbe s progami iz klesancev

figurato *agg.*, **capitello** ~ figuralni, historizirani kapitel
filare *m* vrsta, ~ **di conci** vrsta, sloj klesancev, ~ **di mattoni** sloj opek
filiale *f* podružnica
filiazione *f* izvor, poreklo; ~ **di un edificio** izhajanje neke stavbe (po tlorisu, načinu gradnje, ...) iz določene izhodiščne stavbe
filiforme *agg.* nitkast
filo *m* **1** vrvica, tanek kabel, ~ **a piombo** svinčnica, grezilo **2** žica, nit, spojka, ~ **di piombo di ancoraggio della vetrata all'armatura** svinčene spojke za pritrditev slikanega okna v okvir
finestra *f* okno, odprtina, ~ **e alte** *pl.* visoka okna svetlobnega nadstropja, ~ **ad arco/centinata** polkrožno okno, ~ **cieca/falsa** slepo okno, ~ **della facciata** fasadno okno, ~ **a frontone triangolare** zatrepno okno, okno s trikotnim čelom, ~ **gemina** sklopljeno, dvojno, dvodelno okno, ~ **guelfa/crociata** okno z okenskim križem, ~ **di Jesse** okno v obliki Jesejeve korenike, ~ **monofora** monofora, okno z eno odprtino, ~ **della navatella** okno v stranski ladji, ~ **(alta) a ogiva/gotica/archiacuta** (visoko) šilasto okno, ~ **ogivale lanceolata** gotsko suličasto okno, ~ **orbicolare/(di forma) circolare/rotonda/tonda** krožno, okroglo okno, ~ **quadrata** kvadratno okno, ~ **rimaneggiata** predelano okno, **serie di** ~ **e** niz, pas oken, ~ **a sghembo** okno s poševnim ostenjem, ~ **a strombo** okno s profiliranim ostenjem, ~ **e superiori doppie** *pl.* dvojna zgornja okna, ~ **a traforo** okno s krogovičjem, ~ **a tre vani** trifora, ~ **a trifoglio**, ~ **lobata**, ~ **trilobata** deteljčasto, trilistno okno, ~ **verticale** pokončno okno
finestrato *m* okna stavbe v celoti
finestrella *f* manjše okno, ~ **a buco di serratura** okno v obliki ključavnice
finestrone *m* (večje) okno, ~ **monoforo, biforo, triforo, quadriforo** okno z eno, dvema, tremi, štirimi odprtinami, ~ **a ruota** žarkasto rozetno okno
finitezza *f* dovrševanje, dovršenost, fina končna obdelava
finitura *f* dovrševanje, dodelava, fina končna obdelava
fiore *m* cvetlica, roža, ~ **cruciforme** križna roža
fiorito *agg.* cveten, cvetoč; *met.* okrašen, nališpan, **stile** ~ okrašen slog, cvetlični slog; **gotico** ~ cvetoča gotika
fiorone *m* **1** velika rozeta, roža **2** križna roža
flowing tracery *m* (*angl.*) valovito krogovičje
foglia *f* **1** list, ~ **d'acanto** akantov list, ~ **d'acqua** "vodni list", tip ornamenta na kapitelih v 12. st., ~ **carnosa** mesnat list, ~ **di lauro/di alloro** lovorjev list, ~ **di edera** bršljanov list, (**bitorzoluta**) ~ **di quercia** (grčast) hrastov list, ~ **stilizzata** stiliziran list, ~ **di vigna** list vinske trte **2** ~ **angolare di base** ogelni list **3** ~ **rampante** brstič, brstična roža **4** predrtina, list, del sestavljenega krogovičja
fogliame *m* listje, brstičje
foglietto *m* listič
foglio *m* list, sestavni del krogovičja
fondamenta *f* *pl.* temelji stavbe, **gettare le** ~ **di un edificio** položiti temelje stavbe
fondatore *m* ustanovitelj
fondazione *f* **1** ustanovitev **2** ~ **i** *pl.* temelji (stavbe)
fontana *f* vodnjak, vodomat, fontana; vodnjak v križnem hodniku
fonte *m* **1** izvir, studenec **2** ~ **battesimale** krstni kamen, piscina, ~ **ad arco inflesso** piscina z usločenim lokom, ~ **trilobato** trilistna piscina
forare *v. tr.* (pre)luknjati, predreti
foresteria *f* stavba za tujce (v samostanu)
forma *f* oblika, ~ **e architettoniche** *pl.* stavbne, arhitekturne oblike, ~ **e caratteristiche** *pl.* slogovni izraz, značilne oblike, ~ **della costruzione** oblika stavbe, ~ **e gotiche** *pl.* gotske oblike, ~ **primitiva della chiesa** prvotna podoba cerkve, ~ **e regionali** *pl.* lokalne, regionalne oblike
formazione *f* **1** oblikovanje, formiranje, ~ **delle campate** oblikovanje travej **2** šolanje, izobrazba, ~ **professionale** poklicna izobrazba
formeret *m* (*fr.*)/**arc formeret** vzdolžna oproga

fornice *f* 1 obok 2 gotski oporni lok; prostor (fizično), ki ga zamejujeta dva stebra in lok nad njima, lok
fortezza *f* trdnjava, utrdba; tabor
fortificato *agg.* utrjen, **chiesa** ~a utrjena cerkev, **monastero** ~ utrjen samostan
fortificazione *f* 1 utrditev 2 utrdba
fortilizio *m* majhna utrdba; tabor
forza – lavoro *fforze di lavoro* *f pl.* aktivno, delovno prebivalstvo, delovna sila
fossato *m* 1 (utrdbeni) jarek, okop 2 žleb
francescano *m* frančiškan **I** *agg.* frančiškanski
frascame *m* vejevje; listje, brstičje, vitice
frate *m* frater, samostanski brat, redovnik, menih, ~ **minore** minorit (frančiškan)
freccia *f* 1 puščica, strelica, ~ **di un arco** puščica (višina loka) 2 konica, vrh; zaključek fiale ali trikotnega čela, ~ **del campanile** konica zvonika
fregio *m* friz, okrasna letev, ~ **ad archetti intrecciati** križnoločni friz, ~ **di archetti trilobati** friz iz deteljičastih lokov, ~ **ad arco gotico** šilastoločni friz, ~ **a dentelli** zobati friz, nemški trak, zoborez, ~ **a denti di sega** žagasti friz, zobčasti friz, ~ **figurato** figuralni friz, ~ **a girali** (valoviti) listni friz, ~ **a meandro** meander, ~ **a punta di diamante** diamantni friz, ~ **a quadrilobi** friz s štiridelno rozeto, ~ **a zig-zag**, ~ **tedesco** cikcakasti friz ~ **zoomorfo** živalski friz
fronte *f* prednja stran, pročelje, fasada, ~ **a tre cuspidi punto** fasada s tremi zašiljenimi (trikotnimi) zaključki
frontespizio *m* 1 platnica, prva stran knjige 2 zatrep, zaključni, vrhnji del fasade 3 fasada
frontoncino *m* manjši zatrep nad oknom ali drugo odprtino
frontone *m* zatrep, ~ **cieco** slepi zatrep, ~ **a gradoni/gradonato/scalettato** stopničasto čelo, ~ **triangolare** trikotni zaključek, čelo, timpanon
fusto *m* 1 deblo stebra, ~ **scanalato/scannellato** žlebljeno deblo stebra 2 spodnji del, trup fiale

G

galilea *f* 1 enonadstropna vhodna veža 2 predprostor, ponavadi na zahodni strani cerkve
galleria *f* 1 prehod, hodnik, galerija, ~ **ad arcatelle**, ~ **nana** pritlikavska galerija, ~ **dei re** galerija kraljev, kraljevska galerija 2 empora, nadstropje nad stransko ladjo, odprto v notranjščino cerkve, ~ **superiore** matronej, empora, namenjena ženskam, ~ **traforata/a traforo** empora, predrta s krogovičjem
gargolla *f* bruhalnik
garzone *m* vajenec, pomočnik, pripravnik
gattone *m* brstič; brstična roža
gemino *agg.* dvojen, povezan (v par)
gesso *m* mavec, sadra
gettare *v. tr.* 1 vreči, metati 2 položiti, zgraditi, postaviti, ~ **un arco** postaviti lok, ~ **una volta** zgraditi obok 3 uliti (kip)
ghiera *f* 1 arhivolta 2 (portalni) okvir (s stebri, slopi, figurami)
ghimberga *m* okrasni zatrep
ghirlanda *f* girlanda, venec
gigliato *agg.* okrašen z lilijami
gilda *f* gilda, ceh; bratovščina
giorno, a ~ *agg.* predrt, preluknjan s krogovičjem
giro *m* 1 krog; obod, obseg 2 pot, obhod
giunto *m* stik, zveza (med kamni), ~ **di dilatazione** dilatacijski presledek
giuntura *f* stik, sklop, zveza (med kamni)
glifo *m* kanelira, okrasni žlebič; žlebitev
gocciolatoio *m* 1 kap (pri strehi) 2 žleb

gola *f* 1 žlebljena letev 2 korniš, profilirani zidec, arhitekturni člen s prerezom v obliki črke S, ~ **diritta di base** nosilni korniš, ~ **diritta** zaključni korniš, ~ **rovescia** rastoči korniš, ~ **rovescia di base** padajoči korniš

gonfieza *f* entaza

goticheggiante/goticizzante *agg.* gotikizirajoč, v duhu gotike

gotico *m* 1 gotika, ~ **angioino** anžuvinska gotika, plantagenetski stil, gotika, kakor se je razvijala na področju Anjouja v letih 1154 - 1453, ~ **(commerciale) brabantino** brabantiska gotika, gotika, kot se je razvijala na področju pokrajine Brabant, na južnem Nizozemskem in v severovzhodni Belgiji v 14. in 15. st., ~ **delle cattedrali** katedralna gotika, klasično obdobje gotike, v katerem je nastalo največ katedral, ~ **cistercense/dei cistercensi** cistercijanska gotika, ~ **cortese** dvorni slog, ~ **decorato/ornato** angl. visoka gotika, Decorated Style, ~ **fiammeggiante/flamboyant** plamenast stil gotike, ~ **fiorito** cvetoča gotika, ~ **florido** gotico florido, združitev plateresca in izabelskega stila v španski pozni gotiki, ~ **internazionale** mednarodni mehki slog, ~ **in laterizio** opečna gotika, ~ **matturo** visoka gotika, ~ **oceanico** "oceanska gotika" na Portugalskem ok. 1500, ~ **degli ordini mendicanti** gotika beraških redov, ~ **perpendicolare** pozno obdobje angleške gotike, Perpendicular Style, ~ **primitivo** zgodnja gotika, ~ **protoinglese** angl. zgodnja gotika, Early English, ~ **raggiante/rayonnant** žarkasta gotika, ~ **sacrale** sakralna, cerkvena gotika, ~ **speciale (tedesco, catalano)**, ~ **particolare (tedesco)**, ~ **peculiare** posebna gotika (nemška, katalonska), **tardo** – ~ pozna gotika 2 gotica, ~ **minuscolo** gotska minuskula 1 *agg.* gotski, **scrittura** ~a gotica

gradina *f* 1 finejše dleto za poliranje že grobo obdelanega kamna 2 klesarsko dleto za marmor

gradinata *f* stopnišče

gradino *m* stopnica

graffito *m* grafit, vpraskana risba ali napis; tehnika okraševanja *gl.* **sgraffito**

granito *m* granit

grata *f* 1 železna mreža, rešetka 2 korna mreža

graticcio *m*, **costruzione a** ~ predalčasta zidava

greggio/grezzo *agg.* hrapav, surov, neobdelan

griffa *f* kavelj, kljuka; zobec

grisaille *f invar.* (*fr.*) 1 grizaj, monohromno slikanje 2 črni lot pri slikanem oknu

gronda *f* strešni rob, kap, žleb, napušč; odkapna letev (angleška gotika)

grondaia *f* žleb

Großquadertechnik *f* (*nem.*) tehnika gradnje z velikimi kamnitimi kvadri

gru *f invar.* žerjav

guanciale *m* oporna točka loka

guglia *f* 1 fiala 2 špičasti zaključek stolpa ali strehe 3 ~ **del tiburio** strešni jezdec, stolpič na križišču glavne in prečne ladje

guscio *m* 1 vbočena (četrtinska) palica, žlebičast okras 2 lupina (stavbna ali kupolna), ~ **della navata** ladijska lupina, ~ **del presbiterio** lupina prezbiterja

H

Hallenkirche *f* (*nem.*) dvoranska cerkev

Hallenkrypta *f* dvoranska kriptna

I

icnografia *f* tloris

iconografia *f* ikonografija, ~ **del cantiere** ikonografija, raziskovanje in klasificiranje upodobitev o srednjeveških gradbiščih, ~ **popolare** ljudska ikonografija, podobarstvo

illuminare *v. tr.* 1 osvetliti, razsvetliti 2 okrasiti (s knjižnimi slikami)

illuminazione *f* 1 osvetlitev, razsvetlitev 2 knjižna slika, iluminacija

imbasamento *m* temelj, podstavek

imbellire *v. tr.* (o)lepšati

imbiancatura *f* beljenje, pleskanje; omet, belež, **strato di** ~ plast ometa

imbotte *m* **1** intrados, notranji lok **2** ostenje, ~ **del portale** (poševno) ostenje portala
imbruttire *v. tr.* narediti grdo; skaziti, spačiti
imbuto *m* lijak, **apertura a** ~ lijakasta odprtina
immorsatura *f* spoj; zarez; ~ *e pl.* luknje v zidu, namenjene za postavitev zidarskih odrov
imoscapo *m* spodnji del stebrnega debla
impalcato *m* leseno ogrodje (poda)
impalcatura *f* (zidarski) oder
impasto *m* **1** mešanje, gnetenje **2** mešanica, zmes, ~ **di argilla e paglia** mešanica gline in slame, ~ **di calce e di sabbia** mešanica apna in peska **3** mešanica barv, impasto
impeto *m* sila, ~ **verticale** vertikalna sila, vzgon
impianto *m* **1** osnovanje, zasnovanje; osnutek, zasnova, ~ **a coro doppio** zasnova z dvema koroma, ~ **costruttivo** stavbna zasnova; stavbni tip **3** ogrodje, okvir, ~ **di un'opera** ogrodje dela
impiego *m* uporaba, izkoriščanje, ~ **di nuovo (dei materiali)** ponovna uporaba že rabljenih materialov
imposta *f* **1** podporno ležišče (loka, oboka), **linea d'**~ oporna črta (loka, oboka, kupole), **piano d'**~ oporni nivo (loka, oboka, kupole) **2** vratnica, oknica; vratno krilo (pri portalu), ~ **e di bronzo pl.** bronasta vratna krila; polkno **3** grlo, opasek
impostatura *f* oporna točka loka
imprenditore *m* podjetnik, ~ **dei lavori** gradbeni podjetnik
impresa *f* **1** podjetje, podbuda, dejavnost, ~ **costruttiva/edile/edilizia** gradbena naloga **2** gradbišče
incastellatura *f* **1** ogrodje, ohišje **2** oder **3** podporno tramovje
incastonare *v. tr.* vdelati
incisione *f* vrez, vpraskanje; gravura, grafika
inclinazione *f* naklon, nagib, nagnjenost (zidu)
incorniciatura *f* uokvirjenje; okvir, ~ **nastriforme** okvir v obliki traku
incrocio *m* križišče, sečišče, ~ **con la navata centrale** križišče glavne in prečne ladje, korni kvadrat, ~ **delle nervature** sečišče reber
incrostatura *f*/**incrostazione** *f* **1** prevleka **2** inkrustacija; (okrasni) vložek, ~ **di marmo** marmorna inkrustacija
incurvamento *m*/**incurvatura** *f* ukrivljenost, krivina (loka); upogibanje
incurvato *agg.* ukrivljen, usločen
indirizzo *m* smer, usmeritev, ~ **stilistico** stilna usmeritev, ~ **stilistico unitario** enovita stilna usmeritev
inferriata *f* železna rešetka
innalzato *agg.* dvignjen
intenzione *f* namen, namera, naklep, ~ **artistica** umetniško hotenje
intercolonnio/intercolumnnio/intercolunnio *m* interkolumnij, razdalja med dvema stebroma
interno *m* (**spazio** ~) (notranji) prostor, ~ **dell'edificio ecclesiastico** (notranji) cerkveni prostor; notranjost, notranjščina **I agg.** notranji, **rivestimento** ~ notranja obloga
interruzione *f* prekinitev, zarez, cezura
intersecazione *f* presek profilov; preseganje profilov
intersezione *f* (**punto d'**~) sečišče, presečišče, ~ **delle nervature** sečišče reber
intervallo *m* razmik, vmesni prostor, presledek, razdalja, ~ **tra i correnti** vmesni prostor, razmik med strešnimi letvami
intervento *m* poseg, ~ **conservativo** konservatorski poseg, ~ **edilizio** gradbeni poseg, ~ **di restauro** restavratorski poseg
intonacare *v. tr.* ometati
intonacato *agg.* ometan
intonaco *m* omet, ~ **civile** gladki omet, zadnja plast ometa, ~ **rustico** grobi omet, prva plast ometa
intonacatura *f* ometanje; omet
intradosso *m* **1** intrados, notranji lok (pri loku, oboku, kupoli) **2** pravokotno ostenje (okenska špaleta); poševno ostenje (okna, portala)

intrecciare *v. tr.* splesti, preplesti, prekrižati
intrecciato *agg.* prepleten, spleten, prekrižan, **motivo ornamentale a/dei bastoncini~i** motiv sekajočih se palic
intreccio *m* **1** (**intrecci, sculture a ~**) preplet(i), pletenje, ~ **dei costoloni nelle volte** preplet reber na obokih, ~ **decorativo** dekorativni preplet, ~ **a rami** vejnati motiv (pozna gotika), ~ **dei rami** preplet vej **2** skrivljeno obokanje, kačasti obok
intrecciatura *f* pletenje; preplet; spletanje
invasatura *f* fizični prostor notranjščine stavbe ali arhitektonske strukture, notranji volumen
invocazione *f* zaščitništvo nad cerkvijo (svetnik)
involucro *m* ovoj, lupina, ~ **dell'edificio** stavbna lupina, ~ **esterno della chiesa** zunanja lupina cerkve
irradiazione *f* izžarevanje; širjenje, ~ **del gotico** širjenje gotike
irraggiamento *m* izžarevanje, širjenje, **centri di ~ (del gotico, dell'architettura gotica)** izhodiščna središča, žarišča (gotike, gotske arhitekture)
istoriato *agg.* okrašen (s figurami), **capitello** ~ historiziran, figuralni kapitel
istruzione *f* šolanje, uk, **periodo di** ~ učna doba, **viaggio di** ~ študijsko potovanje
itinerante *agg.* potujoč, **architetto** ~ potujoči gradbeni mojster, **lapidida** ~ potujoči kamnosek
itinerario *m* **1** pot **2** opis poti; *met.* ~ **costruttivo** stavbna zgodovina

J

Jesse, albero di ~ Jesejeva korenika, **finestra di** ~ okno z upodobitvijo Jesejeve korenike
jubé *m (fr.)* lektorij

K

karnis *m invar. (nem.)* korniš
Kunstwollen *m invar. (nem.)* umetniško hotenje

L

labirinto *m* labirint, ~ **sul pavimento** talni labirint
Lady Chapel *f invar. (angl.)* Marijina kapela (angleška gotika)
lanceolato *agg.* suličast, **arco** ~ suličasti lok, **finestra ~a** suličasto okno
lancetta *f* suličasto okno; suličasti lok
lanterna *f* **1** svetlobnica, lanterna **2** svetlobni jašek, svetlobnik
lanternino *m* **1** svetlobnica, lanterna **2** stolpič s funkcijo svetlobnice
lapidida *m* kamnosek; kipar, ~ **itinerante** potujoči kamnosek
lapidario *agg.* kamnoseški, **segno** ~ kamnoseški znak
lapide *f* nagrobna plošča; kamnita plošča, ~ **con l'iscrizione** napisna plošča
lapideo *agg.* **1** kamnit, **materiale** ~ kamnit material, kamen (za gradnjo) **2** kamnoseški
lastra *f* plošča, ~ **da disegno** risalna plošča (kot preliminarna risba za zidavo), ~ **di pietra** kamnita plošča
laterale *agg.* stranski; bočen, **navata** ~ stranska ladja
laterizio *m* opeka, **edilizia in laterizi** opečna gradnja, **gotico (in)** ~ opečna gotika **I** *agg.* opekast, opečnat, opekarski, **muratura ~a** opečna zidava
lato *m* stran, plat, ~ **dell'Epistola** južna stran cerkve, ~ **dell'Evangelo** severna stran cerkve
latte *m*, ~ **di calce** apneno mleko
lavorante *m* delavec, ~ **edile** gradbeni delavec
lavorare *v. tr.* **1** delati, ~ **di comando** delati po naročilu **2** obdelovati, ~ **i blocchi di pietra** obdelovati, klesati kamen, ~ **i metalli** obdelovati kovine
lavorato *agg.* **1** obdelan, **finamente** ~ popolnoma obdelan (kvader, klesanec), **non** ~ neobdelan (kvader, klesanec) **2** okrašen; izdelan (iz), **facciata ~a a marmi policromi** fasada, okrašena z večbarvnim marmorjem
lavoratore *m* delavec, ~ **di cava** delavec v kamnolomu

lavorazione *f* obdelava, obdelovanje, ~ **artigiana della pietra** obrtna obdelava kamna, kamnoseška obrt, ~ **degli elementi architettonici** obdelava arhitekturnih členov

lavoro *m* 1 delo (tudi umetniško), ~ **i della facciata** *pl.* delo na fasadi, ~ **siglato** signirano delo, ~ **da tagliapietre** kamnoseško delo 2 izdelava

lega *f* vezni kamen; cementna vez

legame *m* 1 veza, sklop, stik (med kamni) 2 zveza, povezava, odnos, ~ **i di cantiere**, ~ **i con cantieri** *pl.* delavniške povezave, povezave med delavnicami, ~ **i di scuola** *pl.* šolska razmerja (med stavbarskimi šolami)

legatura *f* 1 vezanje, vezava; spoj, vez 2 ~ **a piombo** svinčeni profil, spojka pri slikanem oknu

leggio *m* bralni pult, čitalnik

legname *m* les (za obdelavo)

lesena/lisena *f* lizena

letto *m* plast, sloj, ~ **di malta** plast malte

levigare *v. tr.* polirati, gladiti (marmor); brusiti

levigazione *f* poliranje, glajenje (marmorja); brušenje

libro *m* knjiga, ~ **dei conti** računska, obračunska knjiga, ~ **di modelli** vzorčna knjiga, ~ **paga** (*pl. libri paga*) plačilna knjiga, ~ **di preposte** knjiga predlog

lièrne *f (fr.)* pomožno rebro

ligadura *f* 1 liernasti, rebričasti obok 2 pomožno rebro

lima *f* pila, strugača, ~ **da legno** lesna pila

linea *f* 1 črta, linija, **effetti di** ~ učinki linije, linearizma, ~ **ondulata**, **ritmicamente svolta** valujoča linija, ki se ritmično razvija, ~ **in tensione** napeta linija, ~ **verticale** navipčna linija 2 ~ **d'imposta** oporna črta (pri loku, oboku, kupoli) 3 linija, smernice, načela, ~ **di sviluppo stilisticamente unitaria** linija z enotnim slogovnim razvojem, slogovno enotna skupina

lineamenti *m pl.* 1 obrazne poteze, črte, ~ **gotici** gotske poteze 2 očrt, oris, osnove

linearismo *m* linearizem

linguaggio *m* jezik, govor, govorica, ~ **architettonico** arhitekturna govorica, ~ **artistico** umetniška, umetnostna govorica, ~ **formale** oblikovna, formalna govorica

lisena *gl. lesena*

lista *f* 1 trak; proga 2 letev, posneti rob 3 račun, ~ **dei costi** predračun stroškov

listello *m* 1 fina pravokotna palica, profil 2 ozka (okrasna) letev 3 ~ **i di piombo** *pl.* svinčeni trakovi, spojke (pri slikanem oknu)

livella *f* libela, vodna tehtnica

livello *m* nivo, raven, ~ **di lavorazione artigianale** obrtniški nivo, ~ **del nascimento delle arcate** raven, s katere se dvigajo loki

lobato *agg.* večlisten, sestavljen, **arco** ~ lok, sestavljen iz več delov, listov (npr. deteljčasti ali trilstni lok)

lobo *m* 1 predrtina, del (plamenastega) sestavljenega krogovičja 2 segment večlistnega loka

loggetta *f* manjša loža, stebriščna lopa, ~ **absidiale** apsidalno stebrišče, loža, ~ **pensile** viseča loža, ~ **torno torno** stebrišče, ki poteka okoli in okoli

loggia *f* 1 loža, stebriščna lopa 2 pokrit prostor na gradbišču, ki služi za delavnico (kiparjem...) 3 stavbarnica 4 ~ **dei muratori** (prostožidarska) loža

loggiate *m* stebrišče, obokan hodnik, arkada

losanga/losinga *f* romb, **fregio a ~ghe** friz z rombi

loto e paglia *m invar.* glina, zmešana s slamo (gradbeni material)

luce *f* 1 luč, svetloba 2 odprtina, **finestra a una, due ...** ~ okno z eno, dvema... odprtinami 3 razpon (loka, oboka)

lucillo *m* luneta

lunetta *f/lunettone* *m* luneta, polkrožno okence; ~ **del portale** (portalna) luneta, polkrožni zaključek portala

lustrare *v. tr.* loščiti; polirati, gladiti kamen

M

macchina *f* stroj; naprava, aparat, ~ **di cantiere** gradbene naprave

Maestà *f invar.* maestà, Marija na prestolu, obkrožena z angeli in svetniki

maestranza *f* **1** mojstrstvo **2** ceh, bratovščina **3** ~ **medievale** srednjeveška stavbarnica **4** ~ **e pl.** delavci (kot celota), delavstvo

maestro *m* mojster; (obrnitiški) mojster, ~ **comacini pl.** comaschi, ~ **d'opera/dell'opera** glavni stavbni mojster, nadzornik del

magister fabricae *m (lat.)* glavni stavbni mojster

magister operis *m (lat.)* glavni stavbni mojster

malta *f* malta

mandorla *f* (~ **mistica**) mandorla

manganella *f* sklopni stol

manodopera *f* delovna sila, delavci

manovale *m* **1** težaški delavec **2** zidarski pomočnik, malovar

manuelino *agg.*, **stile** ~ gotika, kot se je razvijala v pozni fazi na Portugalskem v letih 1495 – 1521

marcapiano *m* opasek med dvema nadstropjema

marchio *m* znamenje, znak, ~ **da aiutante** pomočniški znak, ~ **d'autore** avtorsko znamenje, ~

della corporazione cehovsko znamenje, ~ **lapicide** kamnoseški znak, ~ **del maestro/del**

capomastro mojstrski znak, ~ **personale** osebni znak, ~ **riprodotto in maniera speculare/ specularmente** zrcalno obrnjen znak

marmo *m* **1** marmor **2** kiparsko delo (v marmorju) **3** marmornata okrasna plošča

martellina *f* zidarsko, kamnarsko kladivo

martello *m* kladivo, ~ **da muratore** zidarsko kladivo

martire *m, f* mučenec, mučenka

maschera *f* maska, ~ **apotropaica** apotropejska maska, ~ **fitomorfica** listna maska

mascherone *m* **1** maskaron, maska kot stavbni ornament, ~ **fogliato** listnata maska **2** sklepnik v obliki človeške glave

maschio/mastio *m* glavni stolp; donžon

massaro *m* v 12. in 13. stoletju v Italiji naziv za administrativnega gradbenega nadzornika

materia *f* snov, tvar, ~ **e prime pl.** surovine

materiale *m* material, gradivo, snov, ~ **edilizio/da costruzione** gradbeni material, ~ **riadoperato/di reimpiego** ponovno uporabljeni material

matita *f*, ~ **nera** črni kamen, ~ **rossa** rdeč kamen

matroneo *m* empora, **falso** ~ navidezna empora, ~ **non praticabile** nepravna empora, ~ **vero e**

proprio prava empora; matronej, empora, namenjena ženskam

mattone *m* opeka, zidak, ~ **cotto** opeka, pečena v peči, ~ **crudo** opeka, posušena na soncu, **opera di** ~ **i, costruzione in** ~ **i** opečna gradnja, stavba, zgrajena iz opek

mazza *f* težko kladivo, macola, kamnoseško kladivo

mazzuolo *m* **1** klesarsko kladivo, ~ **di pietra** kamnito kamnoseško kladivo, macola **2** leseno mizarsko kladivo

medioevo *m* srednji vek, ~ **alto** visoki srednji vek, **tardo** ~ pozni srednji vek

membratura *f* **1** udi; *met.* ~ **e (architetoniche) di un edificio pl.** stavbni členi, tudi oporniki **2** členjenost, členitev

membro *m* člen, ~ **architetonico** stavbni člen

memoria *f* **1** dokument **2** beležka, zapiski, ~ **di spese** zapisnik o stroških (gradbenih del)

mensola *f* konzola, podporni kamen, ~ **cuneiforme** klinasta konzola, ~ **figurata/a figure** figuralna konzola, ~ **figurata scolpita a tutto tondo** polnoplastična figuralna konzola, ~ **a forma di angelo (con scritta)** konzola v obliki angela (z napisnim trakom), ~ **di forma geometrica/dal profilo geometrico** geometrična konzola, ~ **a forma di testa** konzola v obliki glave, ~ **di legno** lesene klešče, ~ **con maschera fitomorfica** konzola z listno masko

ensorio *agg.*, **asta** ~ **a** merilna palica

merlo *m* cina, zobčasti nadzidek

metodo *m* metoda, način; postopek, ~ **di progettazione** metoda projektiranja, načrtovanja
mezza colonna *f* polsteber
mezza luna *f* luneta
mezza tazza *f* polkupola
mezzo pilastro *m* pilaster, stenski opornik
minster *m* velika cerkev (ne nujno stolnica)
misericordia *f* **1** usmiljenje, **le sette opere di** ~ sedem del usmiljenja **2** mizerikordija, nosilna podpora pod sklopnimi sedeži kornih klopi
misticismo *m* misticizem
mistico *m* mistik **I** *agg.* mističen
misura *f* mera; merjenje, izmeritev
modanatura *f* **1** palica, profil, okrasni rob, tudi dekorativen trak ali obroba, ~ **ball-flower** okrasni trak, friz iz kroglastih cvetov (angl. gotika), ~ **convessa a quarto di cerchio** četrtinska palica, ~ **convessa a semicerchio** polovična palica, ~ **convessa a tre quarti di cerchio** tričetrtinska palica, ~ **a profilo convesso** okrogla palica **2** ~ **dello zoccolo** sims (opasek) podstavka
modellare *v. tr.* oblikovati
modellato *m* **1** (plastična) oblika, plastičnost **2** ~ **plastico** stavbna plastika
modello *m* **1** vzor, **prendere a** ~ zgledeovati se, ~ **di riferimento** izhodišče, izhodiščni vzor, ~ **stilistico** stilni vzor **2** kalup **3** oblika, ~ **architettonico** stavbni tip, ~ **tradizionale** tradicionalen (stavbni) tip **4** model, maketa, ~ **in legno di volta** lesen model oboka, ~ **tridimensionale**, ~ **plastico** tridimenzionalni model, maketa
modifica *f* sprememba; predelava
modiglione *m* konzola s kvadratno bazo in profilom v obliki črke S; venčna polica
modulo *m* **1** vzorec, ~ **ornamentale tardo-gotico** poznogotski ornamentalni vzorec **2** modul, merska enota za določanje razmerij pri stebrih redih
mole *f* gmota, masa; masivna zgradba; stavba, stavbna gmota
monaca *f* nuna, redovnica, **coro delle ~che** nunski kor, nunska empora
monaco *m* **1** menih, redovnik, ~ **certosino** kartuzijanec **2** slemenska lega, srednja lega (pri povezju)
monastero *m* samostan, **chiesa del** ~ samostanska cerkev
monofora *f* monofora, okno z eno odprtino
monogramma *m* **1** monogram **2** ~ **della maestranza** mojstrski znak stavbarnice, ~ **di scalpello** kamnoseški znak mojstra kamnoseka
monta *f* višina loka
montante *m* **1** opornik; kvadratni vertikalni opornik, ~ **del portale** portalni steber, opornik **2** podboj (vrat, okna)
monumentalità *f* monumentalnost
monumento *m*, ~ **architettonico** arhitekturni spomenik, ~ **artistico** umetnostni spomenik, ~ **ecclesiastico** cerkveni spomenik, ~ **funerario** nagrobnik, ~ **a parete** stenski spomenik, ~ **sacro** sakralni spomenik
mosaico *m* mozaik, ~ **di marmo** marmorni mozaik, **pavimento a** ~ mozaični pod
mostra *f* vratni okvir; portalni okvir, npr. s stebri, slopi, oporniki, okrasjem
motivo *m* motiv, ~ **architettonico** arhitekturni motiv, ~ **a carena** hrbitičast motiv, ~ **iconografico** ikonografski motiv
moto *m* gibanje, gib
movimentare *v. tr.* členiti, razgibati
movimentato *agg.* razgiban, (raz)členjen
mozzicone *m* konček; ~ **della nervatura** rebrni nastavek
mudéjar *m* (*šp.*) španski dekorativni stil
muovere *v. tr.* razgibati, razčleniti, členiti
murare *v. tr.* vzdati, zazidati, ~ **la finestra originaria** zazidati prvotno okensko odprtino
muratore *m* **1** zidar **2** glavni (zidarski) mojster
muratura *f* zidava, zidanje, ~ **laterizia** opečna zidava, **lavori in** ~ zidarska dela

muricciolo *m* talni zidec

muro *m* zid, stena, ~ **d'appoggio** doprnsni zid, zidec, balustrada, ~ **divisorio**, ~ **di spartimento**, ~ **di tramezzo** delilni, predelni zid, ~ **di fondamento**, ~ **delle fondazioni** temeljni zid, temelj, ~ **frontale** čelni zid, zaporni zid, ~ **portante**, ~ **maestro** glavni, nosilni zid, ~ **non portante**, ~ **portato** predelna stena, ~ **di sostegno** oporni zid, ~ **terminale (del transetto)** zaključna stena (transepta); **mura di cinta** *f pl.* mestno obzidje; **muri maestri** *m pl.* groba gradbena dela, stavba v "surovem stanju"

N

nartece *m* narteks, (pokrito) preddverje, galileja, paradiž, ~ **doppio** dvojni narteks

nascita *f*, ~ **di una volta** točka, iz katere raste obok

nasello/naso *m* nos (pri krogovičju)

navata/nave *f* ladja, ~ **anulare/circolare** korni obhod, deambulatorij, ~

centrale/maggiore/mediana/principale glavna ladja, ~ **laterale/minore** stranska ladja, ~

meridionale južna ladja, ~ **a pianta quadrata** kvadratna ladja, ~ **(di forma) rettangolare**

pravokotna ladja, ~ **settentrionale** severna ladja, ~ **a tetto**, ~ **a soffitto aperto** ladja, krita z

(odprtim) ostrešjem, ~ **a tetto piano** ravnostropna ladja, ~ **trasversale** prečna ladja, transept, ~ **a**

volta obokana ladja

navatella *f* stranska ladja

nervatura *f* greben (pri oboku, kupoli), rebro, ~ **e a crociera** *pl.* mrežasta shema reber, ~ **e a doppio**

parallelo *pl.* dvojnoparalelna shema reber, ~ **laterale** rebro stranske obočne pole, ~ **parietale** zidno

rebno, ki se nadaljuje v greben, ~ **dal profilo cuneiforme e con scanalature su ambo i lati** rebro

klinastega profila z obojestranskim žlebom

nicchia *f* niša, ~ **cieca** slepa niša

nimbo *m*, svetniški sij, obstret, ~ **crucifero/cruciforme** križni nimb

nobile *m* plemič, ~ **locale** fevdalni gospod

numero *m* število, številka; ~ **d'oro** zlati rez

O

oculo *m* okno, odprtina, ~ **quadribo** štiridelno rozetno okno, ~ **a trifoglio** deteljčasto okno

offerente *m* donator

officina *f* delavnica, ~ **di scultori** pokrit prostor na gradbišču, ki služi kot delavnica za kiparje

ogiva *f* 1 ogiv, gotski, šilasti lok 2 (diagonalno) rebro 3 ~ **di volta** greben (na oboku)

ogivale *m* rebro 1 *agg.* šilast; gotski, **stile** ~ gotski stil

onda *f* žlebljena letev; ~ **e** *pl.* valovit motiv na frizu

opera *f* 1 delo, ~ **muraria** zid, zidava 2 izdelava 3 zgradba, konstrukcija 4 cerkvena administracija,

ki je v srednjem veku nadzorovala gradbišče oz. gradbena dela 5 ~ **del duomo** stolnična stavbarnica

6 stolnični muzej

operarius *m (lat.)* glavni administrativni nadzornik del

opus ad quadratum *m invar. (lat.)* princip gradnje na osnovi kvadrata, kvadratura

opus ad triangulum *m invar. (lat.)* princip gradnje na osnovi (enakostraničnega) trikotnika,

triangulacija

opus francigenum *m invar. (lat.)* "francosko delo", v 12. in 13. st. naziv za gotski slog

opus reticulatum *m invar. (lat.)* mrežasti vzorec zidave

opus spicatum *m invar. (lat.)* zidava na ribjo kost

oratorio *m* oratorij, molilnica, zasebna kapela, ~ **sotterraneo** podzemna molilnica

ordinanza *f* ureditev; razporeditev

ordine *f* 1 red, vrsta, ~ **architettonico** stebrni red, ~ **inferiore della fronte** spodnji del fasade 2 ~

cavalleresco viteški red 3 ~ **mendicante** beraški red, ~ **monastico** meniški red

organismo *m*, ~ **architettonico** arhitektonski organizem, ~ **murario** gradbeno telo

organo *m* orgle

orientamento *m* orientiranost, usmeritev, usmerjenost, ~ **della chiesa** orientiranost, usmerjenost cerkve v smeri vzhod – zahod, ~ **i stilistici** *pl.* stilna orientacija
orientazione *f* orientacija, usmeritev, ~ **della chiesa** usmeritev cerkve v smeri vzhod – zahod
orientare *v. tr.* usmeriti, orientirati (cerkev v smeri vzhod – zahod)
orientato *agg.* orientiran, usmerjen, ~ **in senso longitudinale** vzdolžno usmerjen
orlo *m* rob, ~ **del tetto** strešni rob
ornamentazione *f* okrasitev, ornamentacija; ornamentika, okrasje, ~ **geometrica** geometrična ornamentika, ~ **plastica** stavbna plastika, ~ **plastica figurata** figuralni okras, figuralika
ornamento *m* okrasitev, ornamentacija; ornament, okras, ~ **antropomorfo** ornament s človeškimi figurami, ~ **architettonico** arhitekturni, členitveni ornament, ~ **decorativo** krasilni ornament, ~ **geometrico** geometrijski ornament, ~ **gotico** gotski ornament, okrasje, ~ **neogotico** neogotski ornament, ~ **plastico figurato** figuralni okras, ~ **vegetale**, ~ **fitomorfo** rastlinski, listnati ornament, ~ **zoomorfo** živalski ornament
ornato *m* ornament, **arte dell'**~ ornamentika
ossario *m* kostnica
ossatura *f* ogrodje; osnovno nosilno ogrodje pri skeletni gradnji
ostello *m/osteria* *f* stavba za goste, tujce v samostanu
ottagonale *agg.* osmerokoten, oktogonalen
ottagono *m* osmerokotnik
ovolo/ovulo *m* četrtingska palica, četrtingski profil

P

padre *m* oče; redovnik; ~ **i della Chiesa** *pl.* cerkveni očetje
pala *f* lopata, ~ **per malta** lopatica za malto
palanchino *m* 1 palankin, nosilnica 2 škripec za dvigovanje težkih kamnitih blokov
palazzo *m* palača, dvorec, ~ **civico**, ~ **del comune** mestna hiša, ~ **della ragione** sodna palača, ~ **dei signori** knežji dvorec, vladna palača
palco *m* 1 oder; podij; polica 2 sloj, vrsta
palinsesto *m* palimpsest, pergament, s katerega je bilo spraskano prvotno besedilo in nato ponovno uporabljen, ~ **i (pl.) di Reims** originalni načrti na palimpsestih za stolnico v Reimsu
pampino *m* list vinske trte, tudi vitica
pancia *f* izboklina, **far** ~ (iz)bočiti se (zid) (**il muro ha fatto pancia** na zidu je izboklina, zid se je izbočil)
panciuto *agg.* trebušast, izbočen
panneggio *m* draperija, ~ **sommario con pieghe cilindriche parallele** shematizirane vzporedne cevaste gube draperije
pannello *m* panel, plošča (na stropu, vratih); opažna plošča
paradiso *m* 1 paradiž, pokrito štirikotno dvorišče pred vhodom v cerkev z vodnjakom 2 samostanski vrt ali pokopališče 3 križni hodnik
paramento *m* 1 oblačilo, okras 2 stena, zid, ~ **murario** zidna površina 3 zidna obloga 4 gladki omet, zadnja plast ometa 5 ~ **ordinato** pravilna zidava
parapetto *m* 1 doprsna ograja, parapet (splošno), ~ **di (un) pulpito** doprsna ograja na prižnici, ~ **di tribuna** doprsna ograja na empori 2 balustrada 3 plutej, parapetni panel, korna pregraja
parasta *f* stenski slop, pilaster (z nosilno funkcijo)
pareggiare *v. tr.* poravnati, izravnati; izravnati zidno površino z nanosom zadnje plasti ometa
parete *f* stena, zid, ~ **dell'abside**, ~ **del coro**, ~ **di fondo**, ~ **terminale del presbiterio** sklepna stranica (kora), ~ **dell'arcata/ad arcate** arkadna stena, ~ **dell'arco trionfale** slavoločna stena, ~ **cieca** slepa stena, ~ **divisoria** predelna stena, ~ **laterale** stranska, vzdolžna stena, ~ **longitudinale** vzdolžna stena, ~ **occidentale** zahodna stena, ~ **traforata** stena, predrta s krogovičjem
parlatorio *m* parlatorij, govorilnica (v samostanu)
parler *m invar. (nem.)* palir, delovodja, posrednik med glavnim mojstrom arhitektom in delavci
parrocchia *f* župnija

particolare *m* podrobnost, detajl
partire *v. tr.* (*pres. - tisco*) deliti, razdeliti; členiti, razčleniti
partizione *f* **1** razdelitev; členitev, razčlenjenost, ~ **delle superfici esterne** členitev zunanjsčine **2** del
passaggio *m* prehod
paternità *f invar.* atribucija, avtorstvo, avtorska opredelitev
patrimonio *m* dediščina, ~ **architettonico** stavbna dediščina
patrocinio *m* patrociniij, varstvo; pokroviteljstvo
patronato *m* patronat, **diritti di** ~ (**sulla cappella**) patronatske pravice (za kapelo)
patrono *m* patron, zavetnik, varuh, ~ **della chiesa** cerkveni zavetnik, patron
pavimento *m* tla, pod
pazienza *f* mizerikordija
peduccio *m* (~ **d'imposta**) konzola, oporni kamen, ~ **figurato** figuralna konzola, ~ **di linee geometriche** geometrična konzola
penannulare *agg.* polkrožen
pendente *m* viseč ornament (s stropa ali z oboka) **I agg.** viseč, **chiave di volta** ~ viseč sklepnik
pendenza *f* **1** nagnjenost, nagib (trikotnega zaključka, čela, zatrep), ~ **di tetto** strešni nagib **2** ~ **a gradini** stopnjevano čelo, stopnjevani čelni zaključek **3** kap, napušč
pendio *m* nagib, nagnjenost
pennacchio *m* **1** trikotni segment med dvema lokoma ali pri fiali **2** pendentiv
pensiero *m* misel; ideja, **primo** ~ prvi, začetni osnutek
pentafoglio *m* peterolist
pentafora *f* okno s petimi odprtiniami
pentalobo *m* peterolistna rozeta, krogovičje s peterolistom
perforamento *m* odprtina, predrtina; stenska predrtina; krogovičje
perforato *agg.* predrt, ~ **a strafori** predrt s krogovičjem
perforazione *f* predrtina, perforacija
pergamo *m* **1** ambon, bralni pult **2** prižnica
periodo *m* obdobje, ~ **di istruzione**, ~ **di studi** učna doba, uk
permesso *m* dovoljenje, ~ **di costruzione** gradbeno dovoljenje
perno *m* **1** klin, zatič **2** (vratni) tečaj
perpendicolare *agg.* navpičen, **gotico** ~, **stile** ~ Perpendicular Style, pozno obdobje angleške gotike
personale *m* osebje, ~ **stabile** stalno (nameščeno, zaposleno) osebje (na gradbišču)
pezzo *m* kos, del, ~ **lavorato** izklesan, obdelan kos
piano *m* **1** ravnina, ravna površina, ~ **di camminamento** hodna površina, povezovalni hodnik, ~ **inclinato** nagnjena ravnina, nagib **2** nadstropje, ~ **delle finestre della navata centrale/chiaro** ~ bazilikalno nadstropje, nadsvetloba, svetlobni niz **3** načrt, plan, ~ **d'insieme** situacijski načrt **4** raven, nivo, ~ **artigianale** obrtniški nivo, ~ **d'imposta di un arco** podporno ležišče loka **I agg.** raven, ploščat
pianta *f* tloris; načrt stavbe, ~ **basilicale a croce latina** bazilikalni tloris v obliki latinskega križa, ~ **centrale/concentrica** centralni tloris, ~ **longitudinale** longitudinalni tloris, ~ **ottogonale** oktogonalen tloris, ~ **a tre navate** tloris s tremi ladjami, ~
triabsidata/triconca/tricora/trifogliata/trilobata zasnova s tremi apsidami
piantone *m* tanek pilaster, ki deli na dva dela okno ali portal
piastrella *f* **1** ploščat kamen (za tlakovanje) **2** opažna ploščica
piattabanda *f* (*pl. piattebande*) **1** preklada, sestavljena iz klesancev, razporejenih pahljačasto, prekladni obok **2** ramenski, konzolni lok
piattaforma *f* (*pl. piatteforme*) ploščad, oder
piatto *agg.* raven; plitev; ploščat
piccone *m* **1** (~ **da cava**) rovača, kramp, cepin **2** zidarsko kladivo
piccozza *f* kramp; cepin
piede *m* **1** noga, spodnji del, ~ **del pulpito** noga prižnice **2** ~ **di un arco** podporno ležišče loka

pedestallo/piedistallo *m* podstavek, podnožje (slopa ali kipa)

pedritto *m* **1** vertikalni podpornik (splošno) **2** podstavek **3** oporno ležišče (loka)

Pietà *f* Pietà, podoba usmiljene matere, Sočutna

pietra *f* kamen, ~ **abrasiva** brusilni kamen, ~ **angolare** vogalni kamen, vogalnik, ~ **artificialmente**

porosa čreslovinasti votlak, ~ **da costruzione** zidak, stavbni kamen, **lavoro, manufatto in ~** (squadrata) kamnoseško delo, ~ **di legamento** vezni kamen, ~ **nigra** črni kamen, ~ **pulita** poliran, zglajen kamen, ~ **rossa** rdeč kamen, ~ **serena** peščenec, sivi kamen, ~ **da taglio**, ~ **concia** klesanec, obklesan kamnit kvader

pieve *f* župnija, fara, **antica** ~, ~ **primitiva** prafara, pražupnija, ~ **patriarcale** patriarhatska pražupnija; župnijska, farna cerkev

pilastrino *m* manjši opornik, služnik, tudi stenski slop

pilastrino *m* slop, opornik, služnik; pilaster, ~ **d'angolo** vogalni slop, ~ **dell'arcata** arkadni slop, ~ **con il basamento** služnik z bazo, ~ **a base di croce**, ~ **cruciforme** križni slop, ~ **cantonato** kantoniran slop, ~ **cilindrico/rotondo/tondo** okrogli slop, ~ **a corsi alternati bianchi e bruni** slop, sestavljeni iz belih in rjavih gradbenih plasti, ~ **della crociera ristretta** križiščni slop, ~ **divisorio del portale** podporni steber na sredi portala, trumeau, ~ **a fascio/a fasce/fasciolato/polistilo** snopasti slop, ~ **intermedio** vmesni opornik, slop, ~ **isolato** prosti slop, ~ **massiccio** masiven opornik, slop, **mezzo** ~, ~ **incassato** pilaster, stenski opornik, ~ **della navata** ladijski slop, ~ **ottogonale** oktogonalni pilaster, slop, ~ **poligonale** poligonalni služnik, ~ **quadrato** kvadratni slop, ~ **trilobato** slop, sestavljen iz treh služnikov, ~ **tripartito (con il basamento)** tričetrtinski služnik, steber (z bazo)

piliere *m* snopasti slop, profiliran služnik, **aletta del** ~ pomožni služnik snopastega slopa, **semicolonna maggiore di un** ~ glavni služnik snopastega slopa

pilone *m* **1** pilon **2** steber, nosilec, opornik, slop, ~ **a fascio/fasciolato** snopast opornik, slop, ~ **a fascio di colonnette** snopast slop, sestavljen iz stebričev, ~ **rotondo/cilindrico** okrogel slop

pinnacolo *m* **1** fiala, okrasni stolpič **2** zaključni del fiale, vrh fiale

piombatore *m* delavec, zadolžen za zasvinčenje raznih delov stavbe

piombo *m* **1** svinec **2 filo a** ~ grezilo, svinčnica **3 ~i pl.** svinčeni trakovi, spojke (pri slikanem oknu)

I fuori di ~ previsen (člen) **I avv. a** ~ navpik

piovento *m* kap, napušč

piriforme *agg.* hruškast, **modanatura** ~ hruškast profil

pittura *f* **1** slikarstvo **2** slika, ~ **su vetro** slikano okno, vitraj

planimetria *f* planimetrija, merjenje ploskev

planimetrico *agg.* planimetričen, **impianto** ~ **di una chiesa** planimetrična zasnova neke cerkve

plinto *m* **1** plinta, podnožje stebra **2** hišni podzidek; talni zidec

pluteo *m* plutej, okrašena (korna) pregraja iz marmornih, lesenih ali kovinskih plošč (brez krogovičja)

podio *m* podij, oder

poggiare *v. intr.* naslanjati, sloneti (**costoloni poggiano sulle mensole** rebra slonijo na konzolah)

policromia *f* polihromnost, večbarvnost; polihromija, ~ **a fasce** raznobarvni trakovi, proge, ~ **di marmi bianchi e rosei** polihromija marmornih plošč, tu belega in rožnatega marmorja, ~ **di mattoni** menjavanje različnih barv opek pri zidavi; polihromacija, ~ **successiva** sekundarna polihromacija

polifora *f* okno, sestavljeno iz več odprtih

polilobo *m* večdelna, sestavljena rozeta ali krogovičje

pomice *m* plovec, votlič (kamen)

pomolo *m* glavič sklepnika

ponte *m* **1** most, ~ **levatoio** dvižni most **2** oder (zidarski)

ponteggio *m* (lesen) zidarski oder

pontile *m* **1** lektorij **2** predelna stena med prezbiterijem in glavno ladjo **3** ~ (– **tramezzo**) korna pregraja

porfido *m* porfir

porre *v. tr.* postaviti; položiti, polagati, ~ **le fondamenta di un edificio** postaviti temelje neke stavbe, ~ **la prima pietra di una costruzione** postaviti temeljni kamen za stavbo

porta *f* vrata, vhod, ~ **bipartita** dvodelna vrata, ~ **dissimulata/falsa/segreta** skrivna vrata, ~ **laterale**, ~ **di fianco** stranski vhod, stranska vrata, ~ **maestra/maggiore** glavni vhod, portal, ~ **nuziale**, ~ **della sposa** nevestina vrata, stranski portal na severni strani gotske cerkve

portale *m* portal, (umetniško izdelan) vhod, ~ **ad anelli** paličast portal, ~ **archiacuto/cuspidato/ogivale/con terminazione a ogiva** šilasto zaključen portal, ~ **con la doppia apertura** portal z dvojnimi vhodom, ~ **di forma rettangolare con i bordi smussati** pravokoten portal s posnetimi robovi, ~ **di giustizia** portal, ki ima na čelnem zaključku upodobljeno Poslednjo sodbo, ~ **laterale (ogivale)** stranski (šilasti) portal, ~ **mediano/principale** srednji, glavni portal, ~ **nord/settentrionale** severni portal (transepta), ~ **in pietra** kamnit portal, ~ **dei Re/reale** Kraljevski portal v Chartresu, ~ **strombato/a strombo/con strombi** portal s poševnim, profiliranim ostenjem, ~ **sud/meridionale** južni portal (transepta), ~ **a tutto sesto** polkrožno zaključen portal

portante *agg.* nosilen (steber, zid)

porticato *m* monumentalno obokano stebrišče **I** *agg.* s portiki, stebrišči, z arkadnim hodnikom; zastebren, **cortile** ~ zastebreno dvorišče, dvorišče z arkadnim hodnikom

portico *m* portik, stebrišče; arkadni hodnik, ~ – **torre** zahodni stolp z vhodom

portone *m* (večji) vhod, veža

posa *f* **1** polaganje, ~ **della prima pietra** polaganje temeljnega kamna **2** drža, poza

postergale *m* naslon, dorsale pri kornih sedežih

postierla/posterla/pusterla *f* zadnja vrata, skrita vratca v obzidju

pozzo *m* vodnjak, ~ **del chiostro** vodnjak na dvorišču križnega hodnika

pratica *f* praksa, ~ **costruttiva** gradbena praksa; ~ **che** *pl.* postopek, ~ **che esecutive** *pl.* izvedbeni postopek

praticabile *agg.* dostopen; (pre)hoden (hodnik)

precursore/predecessore *m* predhodnik

prefabbricazione *f* prefabrikacija, ~ **degli elementi costruttivi** prefabrikacija, vnaprejšnja izdelava stavbnih elementov

premonstratense *m* premonstratenec **I** *agg.* premonstratenski

preposito/preposto *m* prošt

prepositura *f* proštija

presbiterio *m* **1** prezbiterij; kor, ~ **a campata unica** enopolni kor, ~ **cinto all'esterno dai contrafforti** kor, ki ga zunaj obdajajo oporniki, ~ **corto** kratek kor, ~ **poligonale** poligonalni kor, ~ **quadrato** kvadratni kor, ~ **rettangolare** pravokotno zaključen kor, ~ **rialzato** dvignjen kor, ~ **con terminazione a cinque lati di ottagono** kor s 5/8 zaključkom **2** župnišče

preventivo *m* predračun, ~ **di stima** predračun stroškov

principio *m* **1** začetek, ~ **di una volta** točka, iz katere raste obok **2** princip, načelo, ~ **i architettonici**, ~ **i costruttivi** *pl.* arhitektonski principi

procedimento *m* postopek, ~ **costruttivo** gradbeni proces

processo *m* **1** proces; tok, razvoj, ~ **costruttivo** gradbeni razvoj, tudi stavbna zgodovina **2** postopek, proces

produzione *f* delo, proizvajanje; produkcija, ~ **architettonica** gradbena produkcija, ~ **artistica** umetniška dela, produkcija

profanato *agg.* profaniran; sekulariziran, **chiesa** ~ **a** sekularizirana cerkev

profeta *m* prerok

profilato *m* profil **I** *agg.* profiliran, **bordo** ~ profiliran rob, ~ **a cuneo** klinasto profiliran

profilo *m* **1** profil, palica, žlebitev (tudi pri oknu), ~ **del costolone** profil rebra, ~ **incavato** vdolbljen profil, ~ **del pilastro** profil služnika, ~ **a strombo (del portale)** profilacija, poševni profil (portala) **2** ~ **stilistico** stilni profil **3** ~ **costruttivo** stavbni tip **4** profil, obris **5** (prečni) prerez, presek

progettare *v. tr.* načrtovati, zasnovati; projektirati

progettazione *f* načrtovanje; projektiranje

progetto *m* **1** načrt, projekt; osnutek, ~ **costruttivo** gradbeni projekt, ~ **originale**, ~ **primitivo** originalen, prvotni načrt **2** zamisel; zasnova, ~ **con tre spazi per gli altari** zasnova s tremi oltarnimi prostori, ~ **unitario** enotna zasnova
programma *m* program; načrt, ~ **iconografico** ikonografski program
proiezione *f* projekcija, projiciranje, ~ **in pianta** tlorisna projekcija, tloris
prolungamento *m* podaljšanje, podaljšek, ~ **della parete** podaljšanje stene
prolungare *v. tr.* podaljšati, ~ **il coro** podaljšati kor
pronaio *m* predprostor, preddverje, ~ **interno** notranji predprostor, vhodno preddverje
propaggine *f*, ~ **del gotico** nasledstvo gotike
proporzione *f* **1** razmerje, sorazmerje **2** proporcija, ~**i del pavimento** *pl.* proporcije talne ploskve, ~**i tra gli spazi architettonici**, ~**i volumetriche** *pl.* prostorske proporcije, prostorska razmerja
propulsivo/propulsorio *agg.* gonilen, pogonski, **centro** ~ **dell'ordine** center, iz katerega je izhajala gonilna moč reda, gonilno središče reda
prospetto *m* **1** naris **2** pogled (od spredaj) **3** čelo, pročelje, fasada **4** arhitektonska risba fasade **5** ~ **dell'organo** orgelski prospekt, vidni del orgel
protiride *m* sklepnik oboka s krivoljastim profilom in rastlinsko dekoracijo
protiro *m* vhodna, pokrita niša, veža pred portalom, preddverje, ~ **a leoni stilofori** vhodna niša, katere stebre nosijo levi, ~ **(pensile) sopra l'entrata** baldahin nad vhodom
proviseur *m (fr.)* glavni administrativni nadzornik gradnje
pseudobasilica *f* psevdobazilika, stopnjevana dvorana
pulire *v. tr.* čistiti; polirati, gladiti (kamen)
pulitura *f* čiščenje; poliranje, glajenje (kamna)
pulpito *m* prižnica, **altare** – ~ oltarna prižnica, ~ **esterno** zunanja prižnica
pulpitum *m (lat.)* korna pregraja v angl. gotski arhitekturi
pulvinato *agg.* izbočen, konveksen
pulvino *m* **1** prečnik pri loku **2** oporna točka loka
puntellamento *m* opora, podpiranje
puntellare *v. tr.* opirati, podpirati
puntello *m* opornik; opora, podpora
punto *m* **1** točka, ~ **d'appoggio** oporna točka, ~ **di distanza** bežišče, ~ **d'intersezione** presečišče, sečišče **2** ~ **di partenza**, ~ **di riferimento** izhodišče **3** ~ **di vista** gledišče, stališče
puntone *m* škarnik, škarjevec, špirovec (ostrešni tram pri povezju)
pusterla *f* skrita vratca (v obzidju)

Q

quadrangolare *agg.* četverokoten
quadratura *f* princip gradnje na osnovi kvadrata
quadrifoglio *m* štirilist, četverolist; štiriperesna deteljica
quadrifora *f* okno s štirimi odprtini
quadrilatero *m* štirikotnik **I** *agg.* četverostraničen
quadrilobato *agg.* štiridelen, štirilisten, štiriperesen
quadrilobo *m* štirilist, štiridelna, štiriperesna rozeta **I** *agg.* **oculo** ~ štiridelno rozetno okno
quadriportico *m* kvadratno stebrišče
quadro *m* **1** slika **2** kvadrat **3** plošča, panel **4** okvir (okenski)
quadrone *m* (kamnit) kvader
quarto *m* četrtina, ~ **di cerchio/di cilindro/di circolo** četrtinski profil palice
Quattrocento *m* 15. stoletje, umetnost 15. stoletja, quattrocento
quattrofoglie *m invar.* štirilist

R

racconciare *v. tr.* popraviti, popravljati; prenoviti
radiale *agg.*, **cappella** ~ žarkasta kapela

radice *f* koren, radikal, ~ **quadra di due** kvadratni koren iz dva, ~ **quadrata** kvadratni koren
raggiante *agg.* žarkast, **cappella** ~ žarkasta kapela, **gotico** ~ žarkasti stil gotike, stil rayonnant
raggiato *agg.* žarkast, **cappella** ~a žarkasta kapela
raggiera *f* 1 ~ **del rosone** rozetni žarki 2 **coro, ambulacro a ~ di cappelle** kor, korni obhod z žarkastimi kapelami
rapporto *m* zveza, odnos, razmerje, ~ **di committenza** naročniško razmerje, ~i **di discepolato** *pl.* šolsko razmerje (med mojstrom in učencem), ~i **di lavoro** *pl.* delovno razmerje
raschietto *m* strgača, strgalni nož
raspa *f* stružnik, lesena pila
rastremato *agg.* zožen, **contrafforte** ~ zožen opornik
rastremazione *f* zoževanje, oženje proti vrhu (različnih arhitektonskih elementov, opornikov, lizen, oken), ~ **di una colonna** zoževanje stebra
ravvolgimento *m* voluta, okrasni zavoj, vijuga
rayonnant *agg.* (*fr.*) žarkast, **gotico** ~ žarkasti stil gotike, stil rayonnant
realizzazione *f* izvršitev, izvedba; dosežek
recinto *m* ograja, ograda, ograjen prostor; ~ **del coro/corale** korna pregraja
refettorio *m* refektorij, samostanska jedilnica
regola *f* 1 red, pravilo 2 (redovna) pravila, ~ **della confraternita** pravila bratovščine 3 norma, predpis, pravilo, ~ **delle proporzioni** proporcijska teorija, teorija razmerij
regolamento *m* 1 reguliranje, urejanje 2 pravilnik, ~i **dell'ordine** *pl.* redovni pravilnik, ~i **della confraternita** *pl.* bratovščinski pravilnik
reimpiego *m* vnovična uporaba, **materiale di** ~ ponovno uporabljen material
rene *m*, ~ **dell'arco** začetni kamen (loka)
repertorio *m* repertoar, ~ **decorativo** okrasni repertoar, ~ **iconografico** motivni, ikonografski repertoar
resa *f* izvedba, izpeljava
residenza *f* prebivališče, bivališče, hiša, ~ **imperiale** pfalca, cesarsko prebivališče
restaurare *v. tr.* obnoviti, obnavljati; popraviti, popravljati; restavrirati
restaurato *v. tr.* restavriran, obnovljen, popavljen
restauro *m* obnova, obnavljanje; popravilo; restavriranje, **intervento di** ~ restavratorski poseg
restituzione *f* obnovitev, rekonstrukcija; (idealna) rekonstrukcija nekega spomenika
reticolare *agg.* mrežast, **volta** ~ mrežasti obok
reticolato *m* mreža
retiforme *agg.* mrežast
retocoro/retocor *m* (*angl.*) retrokor (angleška gotika)
riadoperato *agg.* ponovno uporabljen, **materiale** ~ ponovno uporabljen material
rialzare *v. tr.* dvigniti; povišati, ~ **il coro** povišati kor
rialzato *agg.* dvignjen; povišan
rialzo *m* nadgradnja, nadzidava; zgornji del stavbe
ricaduta *f* (~ **di volta**) začetni kamen oboka
ricasco *m* (~ **di volta**) začetni kamen oboka
riconciliazione/ricsacrazione *f* ponovna posvetitev cerkve (po poprejšnji profanaciji)
ricopertura *f* 1 prekrivanje; prevleka 2 nastrešek, čelo, zatrep (pri oknu)
ricostruzione *f* 1 obnovitev, obnavljanje; preureditev; rekonstrukcija, ~ **parziale** delna rekonstrukcija 2 obnova
ridipinto *agg.* ponovno poslikan; prebeljen
ridipintura *f* ponovna poslikava
rielaborazione *f* (ponovna) predelava; priredba
rientramento *m* zamaknjeno višje nadstropje pri gotskih stavbah
rientrante *agg.*, **angolo** ~ konkavni kot, manjši od 180°
rifacimento *m*, (**lavoro di** ~) predelava
rifare *v. tr.* znova napraviti, narediti, delati; obnoviti; predelati, preurediti (neko zgradbo)

rifinitura *f* dodelava, dodelovanje; ~ **finale** končna obdelava (površine), **operazioni di** ~ fina obdelava

riga *f* **1** črta **2** vrsta **3** ~ **dritta** ravnilo

righetto *m* ravnilo, črtalo

rigoglio *m* višina loka

rigonfiamento *m*, ~ **della colonna** entaza

rigoticizzazione *f* regotizacija

rilevazione *f* **1** izboklina **2** izmera, meritev

rilievo *m* relief

rimaneggiamento *m* preureditev, predelava (neke zgradbe)

rimaneggiare *v. tr.* predelati (zgradbo), preurejati

rimpiazzare *v. tr.* **1** nadomestiti **2** namestiti, vstaviti; vzdati

rinceau *m* (*fr.*) vitica, vitičje

rin fianco *m* **1** (stranski) oporni, podporni zid **2** mostni podpornik

rinzaffare *v. tr.* (grobo) ometati fasado, zid

rinzaffo *m* grobi omet

ripianto *agg.* **1** izravnani (površina) **2** žlebljen; s posnetimi robovi

ripianto *m* **1** ravna površina **2** terasa **3** podest, stopniščni presledek **4** žleb, žlebitev, kanelira; posneti rob

ripiegatura *f* pregib; prevoj

ripristino *m* obnova, obnavljanje, ponovna vzpostavitev; restavriranje

risalto *m* **1** prevoj **2** kamniti pomol **3** izstopanje, ~ **dei contrafforti** izstopanje zunanjih opornikov iz stavbne mase

risega *f* **1** zoženje, zožitev (debeline zidu) **2** **contrafforte a** ~ stopnjevani opornik, zožen proti vrhu

ristrutturazione *f*, (**lavori di** ~) obnova, prenovitev, ~ **in forme gotiche** regotizacija

ritmo *m* ritem; enakomerno gibanje, menjavanje, ponavljanje, ~ **ascensionale dell'architettura** ritem, v katerem se arhitektura dviguje

ritoccare *v. tr.* popraviti, popravljati; dopolniti, dopolnjevati; poživiti, polepšati

rivestimento *m* **1** oblaganje; polaganje prevlek **2** obloga; prevleka, **cortina di** ~ zidna obloga, zidni plašč, ~ **della facciata** obloga fasade (s kamni, marmorjem)

rivestire *v. tr.* **1** obložiti, oblagati, ~ **la facciata** obložiti fasado (s kamni, marmorjem) **2** prevleči

rocca/roccaforte *f* trdnjava, utrdba; tabor

roccia *f* **1** kamnina, ~ **locale** lokalna kamnina, ~ **e sedimentarie friabili** *pl.* krhek konglomerat **2** skala; kamen

rocco *m* stebni kolot

rombo *m* romb, **fila dei** ~ **i** vrsta, niz rombov, ~ **i centrali (allungati)** *pl.* (razpotegnjeni) temenski rombi

roncola *f* vinjek, vinoraz (nož)

rood *m* (*angl.*) Križani; križ

rood – loft *m* (*angl.*) galerija na vrhu korne pregraje (*angl.* gotika); korna pregraja

rosa *f* rozetni motiv (splošno)

rosetta *f* rozeta, rozetni motiv na splošno, ~ **roteante** vrtinčasta rozeta; rozeta kot sklepnik, ~ **centrale** rozeta na temenu (oboka), ~ **stilizzata** stilizirana rozeta; rozeta kot okras na kasetiranem stropu

rosone *m* velika rozeta, roža, okroglo okno, ~ **bilobato** rozeta, sestavljena iz dveh listov, delov, ~ **a raggi/a ruota** kolesasto, žarkasto rozetno okno, ~ **a traforo** rozetno okno s krogovičjem, ~ **a vetrata** zastekljeno rozetno okno

rosta *f* polkrožna rešetka (ki zapira lok)

rotonda *f* rotunda

rottame *m* razbitina; ~ **di pietra** grušč, gramoz

rovine *f pl.* ruševine

rozzo *agg.* grob, surov, neobdelan; neometan (zid)

ruderi *m pl.* ruševine, razvaline
ruota *f* **1** kolo, ~ **della fortuna** kolo sreče **2** kolesasto, žarkasto rozetno okno
rupestre *agg.* skalen, skalnat, **chiesa** ~ skalna cerkev

S

sacello *m* manjše svetišče, kapelica
sacrario *m* sakrarij, omara za cerkvena oblačila
sacrestia/sagrestia *f* zakristija, ~ **rimaneggiata** predelana zakristija, ~ **sopraelevata** nadstropna zakristija
saddle stone *m* (*angl.*) v angleški arhitekturi kamen, ki zaključuje ločno čelo
saetta *f* **1** opornik **2** puščica (višina loka)
sagoma *f* **1** profil, linija, oblika **2** okrasni rob **3** obris **4** prerez **5** šablona, model
sagomare *v. tr.* modelirati, oblikovati, fasonirati
sagomato *agg.* modeliran, oblikovan
sala *f* dvorana, ~ **del capitolu/capitolare** kapiteljska dvorana; **chiesa a** ~ dvoranska cerkev
saliente *m* štrlina; ~ **i** *pl.* navpičnice na fasadi, ki sledijo notranji delitvi na ladje, **facciata a** ~ fasada z nakazanimi navpičnicami notranjih ladij
santo *m* svetnik, **figura di** ~ svetniška figura
santuario *m* svetišče, cerkev; posvečeni del cerkve, prezbiterija
sarchio *m* plevelnica, pralica
sbalzo *m* konzola; pomol **I** *agg.* **a** ~ štrleč, ki izstopa
sbieco *agg.* neraven, kriv, poševen, **di** ~ poševno, postrani
sbozzamento *m* groba obdelava (kamnitega bloka)
sbozzare *v. tr.* **1** surovo obdelovati (kamen), ~ **un blocco** grobo obdelati, izklesati kamnit blok **2** zasnovati **3** *met.* načrtati, skicirati
scala *f* **1** stopnice, stopnišče, ~ **a chiocciola** polžaste stopnice **2** ~ **di misura/di misurazione** skala, merska lestvica **3** ~ **numerica** merilo
scalettato *agg.* stopničasto oblikovan, **frontone** ~ stopničasto čelo
scalinata *f* stopnišče
scalino *m* stopnica
scalpellino *m* kamnosek, klesar, ~ **istruito** izšolan kamnosek, ~ **locale** domač kamnosek
scalpello *m* dleto
scamillo *m* kvadratna, marmornata baza stebra
scanalare *v. tr.* izžlebiti, kanelirati
scanalato *agg.* kaneliran, izžlebljen, žlebast, **colonna** ~ **a** kaneliran steber
scanalatura *f* **1** žlebljenje, žlebitev **2** kanelira, žleb, **doppia** ~ dvojni, obojestranski žleb
scandola *f* lesen strešnik, skodla
scannellato *agg.* kaneliran, žlebast
scannellatura *f* žlebljenje, žlebitev
scantonare *v. tr.* prirezati, porezati, zaobliti (rob)
scantonatura *f* posnet, porezan rob, faža
scapo *m* trup, ~ **della colonna** deblo stebra; spodnji del stebrnega debla
scarpa *f* škarpa, podzid
scarsella *f* četverkotna apsida
scaturire *v. intr.* (*pres. -isco*) izvirati; *met.* rasti (**nervatura scaturisce direttamente dalla parete** rebro raste naravnost iz stene)
scavo *m* **1** izkopanina **2** izkopavanje, izkop
schema *m* **1** shema, načrt, ~ **basilicale** bazilikalna zasnova, ~ **centrale** centralna tlorisna zasnova, ~ **iconografico** ikonografska shema, ~ **quadrato** kvadratni shematizem, vezani sistem, ~ **della volta/a volta** obočna shema **2** osnutek, prikaz, obris, ~ **della cattedrale** obris katedrale
schematizzazione *f* shematizacija; poenostavitev
schiena *f*, **arco a** ~ **d'asino** hrbtičasti lok, oslovski hrbet

schienale *m* naslonjalo; dorsale, naslon za hrbet pri kornih sedežih
schisto *m* skrilavec
schola cantorum *f invar. (lat.)* prostor za pevce, navadno v prezbiteriju, ločen s pregrajami
sciabaltura *f* (redko) belež
scisto *m* skrilavec
scolastica *f* sholastika
scolastico *m* **1** sholastik **2** sholast, srednjeveški učitelj **I** *agg.* sholastičen
scolpire *v. tr.* (iz)klesati
scolpito *agg.* **1** izklesan, ~ **a rilievo** reliefno izklesan **2** okrašen z reliefi, skulpturami
scomparto *m* (arhitekturno) polje; **costruzione a ~i** predalčasta zidava
scozia *f* žleb, žlebičast ornament
screpolato *agg.* razpokan (zid)
screpolatura *f* (zidna) razpoka
scritta *f* napisna plošča, napis, ~ **dipinta** naslikan napis, ~ **glagolitica** glagolski napis
scudetto *m* ščitek, ~ **con lo stemma** grbovni ščitek, ~ **della volta** ščitek na oboku
scultura *f* **1** kiparstvo, plastika, ~ **architettonica** stavbna plastika, ~ **delle cattedrali gotiche** stavbarniška plastika, plastika na gotskih katedralah, ~ **e a intreccio** *pl.* kiparski preplet, ~ **e nella volta** *pl.* obočna figuralika, plastični okras oboka; ~ **e popolari** *pl.* ljudsko, poljudno podobarstvo **2** kip, ~ **ad altorilievo**, ~ **a tutto tondo** polnoplastična (kiparska) figura, ~ **a figura intera** celopostavna (kiparska) figura, ~ **in pietra** kamnit kip
scuola *f* šola, ~ **di architettura** arhitekturna šola, **lavoro/opera di ~** delavniško delo, ~ **parleriana** parlerjanska šola
scure *f* sekira
second pointed *m (angl.)* srednji "koničasti" (pointed) stil, angl. šilastoločni stil med 1250 in 1330
sedia *f* stol, sedež, ~ **chiusa** posamezen sedež kot del korne klopi, ~ **corale** *f* sedilija, korni sedež, ~ **semicircolare** polkrožna sedilija
sedilia *f* korni sedež, sedilija; trojni, levitni sedež (ob južni stranici kora)
sega *f* žaga
seggio *m* sedež; prestol, ~ **triplo** trojni, levitni sedež
segno *m* znak, znamenje, ~ **di posa** znak za vstavitev (kamna v določen del stavbe), ~ **lapidario/~ di lapicida** kamnoseški znak, ~ **di cava** kamnoseški znak kamnoloma, ~ **di montaggio** kamnoseški znak za montažo, ~ **di riconoscimento (del maestro)** kamnoseški prepoznavni znak (za kamnoseškega mojstra)
seguace *m* privrženec; učenec; naslednik
selce *f* **1** kremen **2 ~i** *pl.* tlakovci, kamni za tlakovanje
semicalotta *f*, ~ **absidale** polkupola nad apsidno
semicatino *m* **1** polkrožna niša **2** polkupola nad (polkrožno) apsidno
semicolonna *f* polsteber, (polkrožni) služnik, ~ **in un piliere** polsteber kot služnik snopastega slopa, ~ **maggiore del piliere** glavni služnik snopastega slopa, ~ **poligonale con basamento** poligonalni služnik z bazo
semicupola *f* polkupola
semilavorato *m* polizdelek; napol obdelan kamen **I** *agg.* polizdelečan; napol obdelan
semipilastro *m* služnik, ~ **fascicolato** profilirani, sestavljeni služnik, ~ **tripartito** tridelni služnik
semplificazione *f* **1** poenostavitev, shematizacija **2** poenotenje, ~ **dello spazio riservato al coro** poenotenje kornega prostora
sepolcro *m* grob, grobnica, ~ **parietale/murale** stenski grob, ~ **pasquale** niša, v kateri se nahaja kiparska upodobitev Kristusovega groba in njegovega vstajenja, Velikonočni grob (od 13. stoletja dalje)
serraglia *f* sklepnik oboka
serraglio *m* kamen kot sestavni del loka
sesto *m* **1** ukrivljenost loka, ~ **di volte** ukrivljenost obokov **2** ~ **acuto, arco a ~ acuto** šilasti lok, **arco a tutto** ~ polkrižno lok

sezione f 1 (~ **di un edificio, oggetto**) presek, prerez (zgradbe, predmeta), ~ **longitudinale/per lungo** vzdolžni prerez, ~ **trasversale/per traverso** prečni prerez **2** ~ **aurea** zlati rez
sfruttamento m izkoriščanje, ~ **delle cave** izkoriščanje kamnolomov
sghebo agg. kriv, ukrivljen; poševen **I a** ~, **di** ~ *avv.* poševno, postrani, povprek
sgorbia f žlebilo, dleto za mehkejšo kamno in les
sgraffito m sgraffito (slikarska tehnika)
sguancio m podboj, ostenje, vratni ali okenski okvir; pravokotno ostenje (portala, okna), špaleta; poševno ostenje (portala, okna) **I agg.** poševen, odrezan poševno
sguincio m, a ~, **di** ~ postrani
sguscio m okrasni žleb
sibilla f sibila, prerokovalka
sigla f kratica, okrajšava, sigla; kamnoseški znak
siglare v. tr. označiti, označevati s kratico; ~ **il proprio lavoro** signirati delo s (kamnoseškim) znakom
siglatura f označevanje s kratico; signatura (s kamnoseškim znakom)
signore m 1 gospod **2** gospodar; knez, vladar, guverner, ~ **territoriale** deželni knez
sistema m sistem, ~ **alternato** menjajoč se sistem opornikov, menjava opor, ~ **di circolazione** sistem prehodov, ~ **di copertura a volta**, ~ **a volta** obočni sistem, obočna shema, ~ **dei costoloni** sistem reber, ~ **costruttivo** konstrukcijski sistem, ~ **obbligato** vezani sistem, ~ **dei sostegni**, ~ **dei contrafforti** sistem opornikov
slanciato agg. vitek, **costruzione** ~a vitko stavbno telo, **presbiterio** ~ vitek prezbiterij
slancio m 1 zamah, zagon, zalet, ~ **verso l'alto**, ~ **verticale** vzgon, rast v višino **2** vitka, elegantna linija (zgradbe) **3** ~ **gotico** gotski gib, krivulja S
smeriglio m smirek
smussare v. tr. zaobliti, prirezati, posneti (rob)
smussato agg. 1 zaobljen, prirezan, posnet, **bordo** ~ posnet rob, **pilastro** ~ prirezan, posnet slop **2** **angolo** ~ topi kot
smussatura f faža, posnet rob, ~ **a triangolo** motiv ajdovega zrna
smusso m faža, posnet rob
snellimento m, ~ **dei pilastri** stanjšanje (opornikov, slopov)
soffitto m strop, ~ **a cassettoni** kasetirani strop, ~ **di legno/in legno** lesen strop, ~ **piano** raven strop, ~ **a travatura scoperta** strop z odprtim ostrešjem
soglia f prag; vrata, vhod
solaio m (vmesni) strop, ~ **a fungo** strop, ki ga nosi le en, osrednji opornik
soluzione f rešitev, ~ **architettonica** arhitekturna rešitev
sommiere m (~ **di un arco**) začetni kamen (loka)
sommità f vrh; teme (oboka)
sommo m vrh; teme (oboka)
Sondergotik m (*nem.*) nemška posebna gotika, pozna gotika v Nemčiji
sopracarico m preobtežitev, preobremenitev **I agg.** preobremenjen, preobtežen
soprelevazione f povišanje (zgradbe), nadzidava; gornji del stavbe
sorveglianza f nadziranje, nadzor, ~ **dei lavori di costruzione** nadzor gradbenih del
sostegno m opornik (splošno), ~ **centrale** osrednji (edini) opornik, ~ **i di forma diversa alternata**, ~ **i alternati pl.** menjajoči se oporniki (steber, slop), ~ **verticalmente ripartito** vertikalno (raz)členjen opornik
sostenere v. tr. nositi; podpreti, podpirati, opirati
sottarco m notranji lok (pri loku)
sotterraneo m klet, podzemni prostor
sottotesa f (~ **di un arco**) razpon (loka)
sottotetto m podstrešje
sovaccarico m preobtežitev, preobremenitev **I agg.** preobremenjen, preobtežen
spaccato m prerez, ~ **della chiesa** prerez cerkve, ~ **longitudinale** vzdolžni prerez

spagnoletta *f*, ~ **di finestra** vrtljivo okensko zapiralo
spalletta *f* **1** ograja, parapet (mostu) **2** špaleta, pravokotno ostenje (okna, portala)
spazio *m* prostor, ~ **architettonico** arhitekturni prostor, ~ **ad aula unica** enodvoranski prostor, ~ **chiesastico** cerkven prostor, ~ **dinamico** dinamičen prostor, ~ **interamente voltato** v celoti obokana prostornina, ~ **interno** notranjščina, ~ **orizzontale** horizontalni prostor, razvijanje v horizontalo, značilno za italijansko gotiko, ~ (**laterale**) **riservato agli altari** (stranski) oltarni prostor, ~ **uniforme** enoten prostor
sperone *m* **1** opornik **2** podboj **3** ogelni list
spessore *m* debelina, gostota, ~ **delle pareti** debelina zidov
spiccare *v. intr.* izstopati, ločiti se (od podlage, ozadja)
spicchio *m*, ~ **di volta**, ~ **a vela (di volta)** sferični, trikotni del oboka ali kupole med rebri, ki ga zamejujejo, obočno polje
spigolo *m* **1** rob, ogel, ~ **vivo** oster rob **2** diagonalno rebro **3** kamen kot sestavni del loka **4** ~ **di volta** začetni kamen oboka
spillo *m* vrtalo, zatičnik
spina *f* **1** **muro di** ~ glavni nosilni zid **2** ~ **di pesce** zidava ali talni vzorec v obliki ribje kosti **3** ~ **del tetto** strešno sleme, vrh strehe
spinta *f* vzgon, ~ **laterale** stranski vzgon
spiovente *m* **1** strešni nagib, kap, strešina **2** ~ **i pl.** navpičnice na fasadi, ki sledijo notranji delitvi na ladje
spira *f* voluta, okrasni zavoj, vijuga
sporgente *agg.* **1** izstopajoč, štrleč, moleč **2** izbočen **3** previsen
sportello *m* krilo (okensko, oltarno, vratno, stavbno)
sporto *m* **1** pomol, previs, štrlina **2** nos (pri krogovičju) **I agg.** **a** ~ štrleč, izstopajoč, previsen
spuntare *v. intr.* poganjati, rasti (**costoloni spuntano dalle semicolonne** rebra rastejo iz polkrožnih služnikov)
squadra *f* **1** kotomer, kotnik, ~ **a L da carpentiere** tesarski kotomer v obliki črke L **2** moštvo, ekipa
stacciare *v. tr.* presejati; *met.* ~ **la luce** "presejati" svetlobo
stagione *f* sezona; gradbena sezona
stallo *m* posamezen sedež kot del kornih klopi; ~ **i pl.** (~ **del coro**) korni sedeži, sedilje, ~ **i superiori** gornja vrsta kornih sedežev, ~ **i inferiori** spodnja vrsta kornih sedežev, ~ **intagliati** izrezljani korni sedeži, ~ **i intarsiati** korni sedeži z intarzijami
statico *agg.* statičen, **funzione ~a delle pareti** statična funkcija zidov, **abolire la funzione ~a delle pareti** izničiti statično funkcijo zidov
statua *f* prostostoječa plastika, kip, spomenik, ~ – **colonna** stebni kip, ~ **a tutto tondo**, ~ **a tuttotondo** obla plastika
statuto *m* statut, ~ **i degli scalpellini pl.** kamnoseški statuti
stellato *agg.* zvezden, zvezdast; podoben zvezdi, **volta ~a** zvezdasti obok
stemma *m* grb, ~ **familiare** družinski grb, ~ **nobiliare** plemiški grb, ~ **a scudetto** grbovni ščitek
sterratore *m* kopač
stilata *f* opornik, podpornik
stilatura *f* vdolbina v malti med vrstami zidakov v zidu
stile *m* slog, stil, ~ **Isabelliano** izabelski stil, španski okrasni stil, ~ **normanno** normanski stil, ~ **perpendicolare** angl. Perpendicular Style, ~ **personale** osebni stil, ~ **plantagenet** anžuvinska gotika, gotski stil, kot se je razvijal na področju Anjouja v letih 1154–1453, ~ "**semplificato**" rustificiran značaj, stil, ~ **Tudor** tudorski stil
stiloforo *m* nosilni arhitektonski člen v obliki leva ali druge živali, ki nosi steber **I agg.** stilofor, ki nosi steber
stipite *m* podboj, tečaj (okenski, vratni)
storia *f* zgodovina, ~ **della costruzione** stavbna zgodovina
straforo *m* luknica, prevrtina; krogovičje, **finestra ornata di** ~ **i** okno, okrašeno s krogovičjem

stria *f* žlebič (na stebri)
striatura *f* žlebljenje; proge, trakovi
strombato *agg.* poševen, odrezan poševno
strombatura *f* poševno ostenje (pri oknu, portalu); špaleta
strombo *m* poševno ostenje (pri oknu, portalu); špaleta
strumento *m* orodje, naprava, ~ **i per abrasione**/~ **abrasivi** *pl.* orodje za struženje, brušenje, ~ **di lavorazione** obdelovalno, delovno orodje, ~ **di misurazione** merilno orodje, merilna priprava, ~ **a percussione** orodje za tolčenje, ~ **da taglio** orodje za sekanje, rezanje kamna
struttura *f* **1** ogrodje **2** struktura, ustroj, zgradba, ~ **ad abside doppia** zasnova z dvojnimi korom, ~ **edilizia di forma cubica** kubična stavbna struktura, ~ **a scheletro** skeletna struktura, ~ **triconca** zasnova s tremi apsidami, triapsidalni, trikonhalni kor
studente *m* učenec; študent
studio *m* **1** učenje; študij **2** raziskava; študija, monografija **3** načrt, projekt; priprava **4** študija **5** delovna soba; pisarna; atelje **6** delavnica **7** stavbarnica
subbia *f* klesarsko kotno dleto
subentrare *v. intr.* stopiti (na mesto koga); naslediti koga, kaj, ~ **al proprio maestro nella guida del cantiere** naslediti delavnico učitelja
subire *v. tr.* trpeti, utrpeti; doživeti, doživljati; ~ **ritocchi**, ~ **restauri** biti popravljen, restavriran
subordinazione *f* podrejenost; odvisnost, ~ **all'architettura** podrejenost arhitekturi (stavbne plastike)
successore *m* naslednik; dedič
succhiello *m* vrtalo; sveder
suddividere *v. tr.* deliti, razdeliti, ~ **verticalmente** razdeliti vertikalno, po vertikali
suddivisione *f* **1** razdelitev, delitev, ~ **del lavoro** delitev dela **2** členjenost, členitev, ~ **degli spazi interni** notranja členitev prostorov
superficie *f* **1** površina, površje **2** površinski, zunanji sloj **3** ploščina; ploskev
supervisione *f* vodstvo, ~ **dell'edificio** vodenje, vodstvo gradnje
supervisore *m* vodja; stavbni mojster
supporto *m* **1** ležišče; nosilec; ležaj **2** opornik (splošno) **3** nosilec, podlaga likovnega dela
sussidio *m* podpora, pomoč; pripomoček
sviluppo *m* razvoj, rast; razmah, ~ **in altezza della facciata** razvoj, rast fasade v višino, ~ **i architettonici** *pl.* arhitekturni, stavbni razvoj, **centro di** ~ razvojno izhodišče, središče, ~ **formale** oblikovni razvoj, **prima fase di** ~ zgodnja razvojna faza, ~ **i stilistico-formali** *pl.* formalnotipološki razvoj, ~ **stilistico** stilni razvoj

T

tabernacolo *m* tabernakelj, tabernakeljska hišica, manjši ciborij; manjša votivna tabernakeljska niša, vgrajena v zunanji zid zgradbe oz. na vogale ulic
tagliapietre *m invar.* kamnosek, klesar, ~ **diplomato/abilitato** izšolani kamnosek, ~ **locale** lokalni kamnosek
tagliare *v. tr.* rezati; sekati; odžagati; ~ **i blocchi di pietra** klesati
taglio *m* **1** rez, rezanje; ~ **dei conci di pietra**, ~ **dei blocchi di pietra** klesanje kamna, kamnitih blokov **2** ~ **a dentelli** nemški trak, zoborez, zobčast friz **3** ~ **di un arco** obris, načrt loka
tamburo *m* boben, ~ **di cupola** tambur, boben kupole; ~ **di colonna** stebni kolot
tardogotico/tardo – **gotico** *m* pozna gotika **I** *agg.* poznogotski
tavolato *m* **1** deščeni pod; stena iz desk **2** nadgradnja, nadzidava; gornji del stavbe
tavoletta *f* **1** skodla (streha) **2** abakus, krovna plošča **3** deščica, ploščica; tablica, ~ **votiva** votivna podoba
tazza *f*, **mezza** ~ polkupola
tecnica *f* tehnika, ~ **a grandi blocchi** tehnika gradnje z velikimi kamnitimi bloki
tecnologia *f* tehnologija
tegola *f* strešnik; žlebnik, korec

tegolino *m* slemenjak
tegolone *m*, ~ **del comignolo** slemenjak
telaio *m* **1** ogrodje; okvir, ~ **di finestra** okenski okvir, ~ **d'uscio** vratni okvir **2** nosilno ogrodje, ~ **dei sostegni, degli archi, dei costoloni** nosilno ogrodje stavbe, ki ga sestavljajo oporniki, loki, rebra
templare *m* templjar **I** *agg.* templjarski
terminale *m* zaključek, ~ **est** vzhodni zaključek **I** *agg.* končen
terminazione *f* konec, zaključek; konica, ~ **a tre lati di ottagono regolare** 3/8 sklep kornega zaključka
terracotta *f* terakota, žgana glina
terrapieno *m* nasip
terreno *m* **1** zemlja, zemljišče, teren, površina, ~ **da costruire/da costruzione** gradbeno zemljišče, gradbišče **2** tla
tesoro *m* **1** zaklad; dragocenost **2** državni zaklad, državna blagajna **3** (cerkvena) zakladnica
tesoriere *m* zakladnik, ~ **della chiesa** cerkveni zakladnik
testata *f* zgornji, skrajni del; čelo; čelo zgradbe, zaključni in frontalni del zgradbe ali skrajni del nekega arhitekturnega elementa, tudi korni zaključek, ~ **quadrata** pravokotni korni zaključek, ~ **del transetto** zaključek prečne ladje
tetrafora *f* okno s štirimi odprtinami
tetto *m* streha, krov, ~ **a capanna/a doppia falda/a due falde/a doppio spiovente/a due spioventi** dvokapna streha, ~ **a capriata** streha z ostrešjem, ~ **a capriate scoperte** streha z odprtim lesenim ostrešjem, ~ **conico**, ~ **a cupola** čeladasta, kupolasta streha, ~ **a cuspide (traforato)** stolpna streha (predrta s kogovičjem), ~ **a cuspide piramidale** piramidalna streha, ~ **cuspide a rombi** rombasta streha, ~ **a una falda/a falda unica/ad un solo spiovente/a spiovente unico** pultna streha, enokapnica, ~ **a falde spezzate** čopasta streha, streha s čopi, ~ **a padiglione** šotorasta streha, ~ **a padiglione con linea di colmo** neprava šotorasta streha, ~ **pieghettato** zgibana streha, ~ **a quattro falde** štirikapna streha, ~ **trasversale a falde** prečna streha z zatrepi ali čopi, ~ **a vista**, ~ **in vista** streha z odprtim ostrešjem
tettoia *f* **1** streha, nadstrešek; lopa **2** kritje
tettonica *f* tektonika
tettuccio *m* strešica; ~ **a capanna sulla navatella** dvokapna streha nad stransko ladjo
tiburio *m* svetlobnica, ~ **nolare** križiščni stolp s svetlobnico
tierceron *m* (*fr.*) tierceron, pomožno rebro (brez funkcionalne vloge)
timpano *m* ločno polje, timpanon; zatrep
tipo *m* tip, vzorec, model; vrsta, ~ **di architettura**, ~ **di costruzione**, ~ **di edificio** arhitekturni, stavbni tip, ~ **di figura** tip figure, ~ **di volto** obrazni tip
tipologia *f* tipologija, ~ **architettonica**, ~ **costruttiva** arhitekturni, stavbni tip, ~ **e di chiese** *pl.* cerkvene stavbe, tipi cerkvenih stavb, ~ **facciale** obrazni tip, ~ **iconografica** ikonografski tip
tirare *v. tr.* **1** vleči, potegniti; napeti **2** premakniti **3** dvigniti; ~ **su muri** postaviti zidove, sezidati **4** vreči, metati
tirocino *m* vajeništvo, pripravništvo; delovna praksa
tolo *m* rotunda, tolos
tondare *v. tr.* zaokrožiti, zaobliti
tondeggiante *agg.* zaokrožen, zaobljen, okrogel
tondino *m* polovična palica, profil; astragal
tornacoro *m* korna ograja; korna pregraja
toro *m* **1** svitek, torus **2** polovična palica; okrogla palica
torre *f* stolp, ~ **campanaria** zvonik, ~ **del coro** korni stolp, ~ **sulla crociera**, ~ **nolare**, ~ **sul transetto** strešni jezdec, križiščni stolp, ~ **di difesa** obrambni stolp, ~ **ad est** vzhodni stolp, ~ **in facciata** stolp na fasadi, ~ **pendente** nagnjen, poševen stolp (poševni stolp v Pisi), ~ **quadrata** kvadratni stolp, ~ **di rappresentanza** reprezentativni stolp, ~ **di scolta** stražni stolp

torretta *f* stolpič; stolpič na strehi neke stavbe, ~ **con scala a chiocciola** stopniščni stolp, ~ **campanaria** lesen, manjši zvonik na strehi

torricella *f* stolpič, ~ **sul mezzo del transetto** stolpič na križišču glavne in prečne ladje, strešni jezdec

tozzo *m* masiven opornik, slop

trabeazione *f* **1** preklada **2** ogredje

tracciare *v. tr.* **1** označiti; začrtati, trasirati **2** narisati **3** zasnovati, skicirati, ~ **una pianta** zasnovati, izrisati načrt, tloris

tracciato *m* **1** trasa; zakoličenje tlorisa **2** obris, začrt, ~ **dell'arco** obris, začrt loka, **l'alternò ~ dei pilastri** menjajoč se obris slopov (okrogli, kvadratni)

tradizione *f* tradicija, ~ **architettónica** stavbno, arhitekturno izročilo, ~ **locale** lokalna tradicija, izročilo

traforare *v. tr.* predreti, preluknjati, vrtati, ~ **a giorno** predreti s krogovičjem

traforato *agg.* predrt, preluknjan (s krogovičjem), **guglia ~a** fiala, predrta s krogovičjem

traforo *m* **1** predrtina (splošno) **2** krogovičje, ~ **cieco/finto/a fondo cieco** slepo krogovičje, ~ **fiammeggiante/a fiamma/a lobo** plamenasto krogovičje, krogovičje v obliki ribjega mehurja, ~ **di finestre** okensko krogovičje, ~ **fluente** valovito krogovičje (angl. gotika), ~ **pendente/pendulo** "obešeno" krogovičje, ki krasi notranji lok gotskega loka, ~ **pentalobato** krogovičje v obliki petlista, ~ **piatto** plosko krogovičje ali krogovičje, vrisano v zid, ~ **i quadrilobati** *pl.* krogovičje v obliki štirilistov, ~ **a raggi** žarkasto oblikovano krogovičje, ~ **a sei lobi** šestdelno krogovičje, ~ **i trilobati** *pl.* krogovičje v obliki trilistov, ~ **a tripla vescica di pesce** trimehurjasto krogovičje, ~ **ad asta** paličevje, paličasto krogovičje **I agg. a** ~ predrt (s krogovičjem)

tralcio *m* rozga, mladika (trtna), ~ **di vite** vitica

traliccio *m*, **costruzione a** ~ predalčasta zidava

tramezzo *m* **1** prestenek, vmesna, predelna stena **2 (struttura del ~)** lektorij **3** vmesna stena med korom in ladjami **4** okenski križ

transenna *f* tranzena, predelna korna ograja, poslikana, s kipi ali s krogovičjem

transetto *m* prečna ladja, transept, ~ **in arcate** transept z visokimi loki, ~ **doppio** dvojni transept, ~ **est/orientale** vzhodni transept (pri dvojnem transeptu), ~ **a navate** večladijski transept, ~ **non sporgente (dal corpo della chiesa)** transept, ki ne izstopa iz stavbnega telesa, ~ **nord** severno krilo transepta, ~ **occidentale** zahodni transept (pri dvojnem transeptu), ~ **sud/meridionale** južno krilo transepta, ~ **a tre navate** triladijski transept, ~ **triconco** transept, zaključen na obeh straneh z apsido (pri zasnovi s tremi apsidami)

transizione *f* **1** prehod **2** prehodno obdobje, tranzicija, **stile di** ~ prehodni stil, obdobje stilnega prehoda

trapanare *v. tr.* prevrtati (s svedrom)

trapano *m* sveder, vrtalnik

trasformare *v. tr.* pretvoriti, preoblikovati; spremeniti; predelati

tratto *m* **1** črta, poteza **2** ~ **i** *pl.* poteze (obrazne); značilnosti (obdobja), ~ **i distintivi** *pl.* značilnosti, značilne poteze, ~ **i stilistici** *pl.* stilni značaj, stilne značilnosti

travata *f* nosilna greda, tram

travatura *f* **1** postavljanje ogredja **2 (~ di legno)** tramovje, ogredje, **spazio coperto a ~e** prostor, krit s tramovjem

trave *f* **1 (~ del tetto)** greda, tram; bruno, ~ **maestra** strešni (po)veznik, strešna greda **2** preklada **3** ~ **trionfale** najvišji del lektorija, korne pregraje, na katerem je pritrjen Križani

traversina *f* prečna greda, prečni tram, prečnik

travertino *m* travertin, apnenčast kamen iz Tivolija

travetto *m* manjši tram, manjša greda

travicella *f* škarnik, ostrešni tram

travicello *m* **1** prečna letev, škarnik **2** preklada

travone *m* traveja; skupna celota obočnega polja v srednji in stranski ladji

treccia *f* pletenica, kita; dekorativni preplet iz več trakov, pletenica, pleten ornament

Trecento *m* 14. stoletje, umetnost 14. stoletja, trecento
triabsidato *agg.* s tremi apsidami, **struttura** ~**a** zasnova s tremi apsidami
triangolazione *f* triangulacija, princip gradnje na osnovi (enakostraničnega) trikotnika
triangolo *m* trikotnik
tribuna *f* **1** tribuna, dvignjen del, oder **2** apsida; dvignjen korni zaključek cerkve z bazilikalnim tlorisom **3** empora nad visokimi arkadami, ~ **dei cantori** pevška empora, ~ **d'organo** orgelska empora **4** predelna stena, ograja
triconco/tricoro *agg.*, **abside** ~**a**, **struttura** ~**a** zasnova s tremi apsidami
trifogliato *agg.* trilisten, deteljičast
trifoglio *m* trilist, triperesna deteljica **I** *agg.* **a** ~ deteljičast, trilisten
trifora *f* tridelno okno, trifora, ~ **archiacuta** tridelno šilasto okno
triforio *m* triforij, nadstropje nad visokimi loki, ~ **cieco/falso** slepi triforij, ~ **trasparente** predrt triforij (s krogovičjem)
trilobato *agg.* triperesen, trilisten, tridelen (krogovičje, rozeta), **arco** ~ deteljičasti lok
trilobo *m* tridelna rozeta, tridelno krogovičje, trilist
triquetro *m* trilistni preplet
trivello *m* (lesni) sveder
trochilo *m* trohil, žleb s konkavnim profilom, ponavadi rabljen v povezavi in kot opozicija okrogli palici
tromba *f* trompa
tronco *m* deblo (stebra)
trumeau *m* (*fr.*) trumeau, podporni steber na sredini okna ali portala
tufo *m* tuf, lehnjak (kamen)

U

uncino *m* brstič (pri kapitelu), **capitello ad ~i** brstični kapitel
unghia *f* **1** obočna kapa **2** ~ **d'angolo** ogelni list
unificare *v. tr.* **1** združiti **2** poenotiti
unificazione *f* **1** združitev **2** poenotenje, ~ **dello spazio**, ~ **spaziale** poenotenje prostora
uovolo *m* četrtinski profil palice
urbario *m* urbar

V

valico *m* **1** prehod; prelaz **2** obočna pola
vano *m* **1** odprtina (okna, vrat), **finestra a tre ~i** okno s tremi odprtinami, trifora **2** prostor, soba
vasca *f*, ~ **battesimale** krstilnik, piscina
vela *f* **1** trikotni segment oboka, ki ga zamejujeta dva rebra, obočno polje **2** pola (pri oboku) **3** sferični trikotnik pri kupoli **4** **campanile a ~**, ~ **campanaria** zvonik na preslico, zvončnica
ventaglio *m* pahljača, **a guisa di** ~ pahljačast, **volta a** ~ pahljačasti obok
ventola *f* **1** loputa **2** **campanile a** ~ zvonik na preslico **3** **muro a** ~ predelna stena
vergine *f* **1** devica, ~**i savie e stolte** *pl.* pametne in neumne device; **la Vergine** Devica Marija **2** ~**i** *pl.* nune, redovnice
verticale *m* navpičnica, vertikala **I** *agg.* navpičen, vertikalni
verticalismo *m* navpičnost, vertikalizem (vertikalizem gotske arhitekture)
vertice *m* vrh; teme (loka, oboka)
vescica *f* mehur; ~ **di pesce/vescica piscis** *f* (*lat.*) **1** ribji mehur, krogovičje plamenastega stila, **traforo a doppia, tripla** ~ **di pesce** dvojni, trojni ribji mehur, sestavljeno plamenasto krogovičje **2** mandorla
vescovo *m* škof
vestibolo *m* veža; preddverje, vestibul; (vhodna) lopa
vetraio *m* steklar; izdelovalec vitrajev

vetrata *f* steklena vrata, stekleno okno; slikano okno, vitraj, ~ **circolare absidale** okrogel apsidalni vitraj, ~ **dipinta** slikano steklo, poslikano okno, vitraj
vetreria *f* **1** steklarna; steklarska delavnica **2** ~*e pl.* steklovina, steklenina
vetro *m* **1** steklo, ~ **con colorazione sovrapposta** prevlečeno steklo (vitraj), **colorazione a corpo del** ~ obarvano steklo **2** steklo; steklen, steklarski izdelek **3** šipa
via *f* cesta, pot, ~ **della croce** Križev pot
viaggio *m* potovanje, pot, ~ **di studi**, ~ **d'istruzione** učno, študijsko potovanje
vicariato *m* vikariat
vicedominio *m* vicedom, deželni namestnik
viticcio *m* vitica; vitičje, **decorato con** ~*i* okrašen z vitičjem
volgere *v. tr.* obrniti; usmeriti, ~ **all'oriente** orientirati, usmeriti na Vzhod (cerkev)
volta *f* obok, svod, ~ **absidale** obok v apsidalnem delu, ~ **alveolata/stellata/a stella/a stelle** zvezdasti obok, ~ **angioina con arconi** anžuvinski obok z oprogami, ~ **arrotondata** napeti ali pridvignjeni obok, ~ **a botte/anulare/circolare/a cuna/a pieno centro/a pieno sesto/(semi)cilindrica/a tutta monta/a tutto sesto** banjasti obok, ~ **a botte acuta/a botte in sesto acuto/a punta/a sezione acuta** zašiljen banjasti obok, ~ **a canto vivo** zašiljen križnogrebenasti obok, ~ **a carena** hrbtičasti obok, ~ **cellulare** figurirani obok, ~ **del coro** korni obok, ~ **a costoloni**, ~ **su costoloni**, ~ **costolata/nervata** rebrast obok, ~ **a crociera/a spigoli vivi** križni, grebenasti križni obok, ~ **(a crociera) quadripartita** štiridelen obok, ~ **(gotica) a crociera/a crociera ogivale/costolata/a costoloni/ogivale/a sesto acuto** križnorebrasti obok, ~ **domicale** domikalni obok, ~ **a doppio parallelo** dvojnoparalelni obok, ~ **esapartita/a sei spicchi** šestdelen obok, ~ **a forma di stella a otto punte** obok iz osemrogeljnih zvezd, ~ **imposta su tozzi** obok, postavljen na masivnih opornikih, ~ **incompiuta** nedokončan obok, ~ **a mezza botte/a quarto di cerchio** polbanjasti obok, ~ **della navata** ladijski obok, ~ **a ombrello** celičasti obok, ~ **ottopartita** osemdelen obok, ~ **quadrangolare a stella**, ~ **a forma di stella a quattro punte** štirirogeljni zvezdasti obok, ~ **reticolare/reticolata/a rete** mrežasti obok, ~ **reticolo – stellata** zvezdasto – mrežasti obok, ~ **rombo – stellata** zvezdasto – rombasti obok, ~ **a stalattiti** stalaktiten obok, ~ **tripartita** tridelen obok, ~ **a ventaglio** pahljačasti, lijakasti, kelihasti, čašasti obok **I agg. a** ~ obokast
voltamento *m* obokanje
voltato *agg.* **1** obrnjen **2** obokan, ~ **a costoloni** rebrasto obokan
votivo *agg.* zaobljubljen, votiven, **cappella** ~*a* votivna kapela, **immagine** ~*a* votivna, donatorska podoba

W

Weicher Stil *m (nem.)* mehki slog
Werkmeister *m (nem.)* glavni stavbenik, arhitekt
Westwerk *m (nem.)* westwerk, zahodni sklop

Z

zigzag/zig zag *m invar.* cikcak; cikcakast ornament, cikcakast friz
zoccolatura *f* podzidek, plinta
zoccolo *m* **1** (~ **in pietra**) podzidek, kolenčni zid, talni zidec, ~ **profilato** profiliran talni zidec, ~ **tagliato a smusso** poševno posnet talni zidec **2** baza opornika, plinta **3** spodnji, zaščitni trak stene, fasade med tlemi in prvo vrsto okenskih odprtín
zona *f* **1** cona, pas; površina, ~ **inferiore del coro** spodnji del kora, kornega zaključka **2** področje, območje
zoomorfico *agg.* živalski, z živalmi, **ornamento** ~ živalski ornament